

STRATEGISET OHJELMAT

Versio ja muutoshistoria

Ver- sio	Päiväys	Toimielin	Kuvaus
1.0	23.6.2014	Kaupunginvaltuusto 110 §	Strategian hyväksyminen.
1.1	30.5.2016	Kaupunginvaltuusto 89 §	Strategiaraportin 2015 hyväksyminen. Muutokset Strategisiin ohjelmiin: Linjaukseen 2.1.1 lisätään alatavoite ”Varaudutaan maahanmuuttajien määrän kasvuun toimialojen yhteistyönä asumisen, peruspalvelujen joustavuuden ja turvallisuuden näkökulmista” Poistetaan kaupunkitason indikaattori: Vapaa-ajanasuntojen määrä.
1.2	15.5.2017	Kaupunginvaltuusto 77 §	Strategiaraportin 2016 hyväksyminen Muutokset Strategisiin ohjelmiin: Linjaukseen 2.2.7 lisätään alatavoite: ”Peruskoulun päättävälle ikäluokalle tarjotaan kahden viikon kesätyöseteli nuorten työllistymisen edistämiseksi ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi.
2.0	16.4.2018	Kaupunginvaltuusto 72 §	Valtuustokauden 2017-2021 strategiapäivitys kaupunkilaisilta, luottamushenkilöiltä ja kaupungin toimialoilta kerätyn palautteen pohjalta.

1	Johdanto	4
1.1	Toimintaympäristö.....	4
1.2	Strategiahierarkia	4
1.3	Strategia kaupungin johtamisen työvälineenä.....	5
1.4	Jatkuva parantaminen.....	6
1.5	Strategian toimeenpanon keskeiset osa-alueet	8
1.6	Linjausten valinta	9
1.7	Seuranta ja mittaaminen	9
1.8	Muut strategialuonteiset asiakirjat	10
2	Hyvinvointi ja aktiivisuus	11
2.1	Terve ja hyvinvoiva turkulainen.....	12
2.2	Osaava ja oppiva turkulainen	15
2.3	Aktiivinen turkulainen	19
3	Kilpailukyky ja kestävä kasvu	25
3.1	Yrittävä ja osaava Turku.....	26
3.2	Vaikuttava ja uudistuva Turku.....	32
3.3	Rakentuva Turku ja ympäristö	37
4	Liitteet	46
4.1	Liite 1: Mittarit	46
4.2	Liite 2. Voimassa olevat strategiset ohjausasiakirjat.....	50

1 Johdanto

1.1 Toimintaympäristö

Kaupungin toimintaympäristö on voimakkaassa murroksessa. Digitalisaatio, maahanmuutto, väestön ikääntyminen ja kaupungistuminen vaikuttavat merkittäväällä tavalla kaupungin toimintaan ja palvelurakenteeseen. Palvelujen kysyntä ja sitä kautta palvelutuotannon kustannukset ovat kasvussa samalla kun tulevien verotulokertymien ennakointi on entistä haastavampaa. Haastetta lisäävät valtion käynnistämät julkisen talouden sopeuttamistoimenpiteet sekä erityisesti sote- ja maakuntauudistus, joka toteutuessaan aiheuttaa kaupungille poikkeuksellisia toiminnan jatkuvuuteen, talouteen ja resurssien riittävyyteen liittyviä haasteita.

Myös elinkeinoelämä käy läpi suurta muutosta. Lounais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen veteina toimivat meri-, lääke- ja valmistava teollisuus, joiden vahvat kasvunäkymät lisäävät luottamusta ja säteilevät korkeasuhdannetta myös muille toimialoille. Luonnonvarojen kestävää käyttöä korostavan palvelutalouden korostuminen, perinteisen valmistavan teollisuuden kehityksen kohtaaminen digitalisaation osaajien kanssa, teollisten prosessien optimointi sekä ympäristöstävälliset ja älykkäät teknologiaratkaisut tarjoavat erinomaisen lähtökohdan kasvun vauhdittamiselle. Uudelle taloudelle on ominaista itseohjautuvuus, verkottuminen, uusien osaamisyhdistelmien luominen sekä jatkuva kokeilu ja yrittäjyys. Ihmisten liikkuvuuden kasvaessa kilpailussa pärjäävät parhaiten ne alueet, jotka kykenevät houkuttelemaan osaavaa työvoimaa ja muuntaamaan osaamisen uutta arvoa luoviksi tuotteiksi ja palveluiksi. Kansainväliset opiskelijat ja osaajat lisäävät kilpailukykyä.

Kasvuun vastaaminen edellyttää kaupungilta sekä nopeavaikutteisia että pidemmän aikavälin toimenpiteitä, joilla muun muassa edistetään osaamisen kasvattamista, innovaatioita ja työvoiman liikkuvuutta sekä vastataan kasvavaan palvelujen kysyntään. Samaan aikaan niin Turussa kuin muillakin suurilla kaupunkiseuduilla tuloerot, asumiskustannukset ja etninen monimuotoisuus ovat muuta maata suuremmat. Tämä näkyy elinympäristöjen eriytymiskehityksenä, jonka hillitsemiseen on kasvun tukemisen ohella kiinnitettävä erityistä huomiota.

Ilmastonmuutoksen myötä energiatehokkuuden ja uusiutuvien energiaratkaisujen lisääminen kaupunki-infrastruktuurin rakentamisessa on entistäkin tärkeämpää. Yhdessä tasapainoisen taloudenpidon ja hyvän elämänlaadun kanssa elinympäristöstä huolehtiminen luo kestävää hyvinvointia, joka on kaupungin toiminnan keskeinen päämäärä. Avainsanoja kestävästä hyvinvoinnista saavuttamisessa ovat yhteistyö ja kumppanuus kaupungin, kaupunkilaisten sekä kaupungin sidosryhmien välillä. Tarvitaan myös kaupungin toimintakulttuurin ja omien toimintamallien muutosta. Kokeileminen, avoimuus uusille ideoille sekä rohkeus uudistua ja oppia kokemuksista ovat jatkossa kriittisiä menestystekijöitä.

Kaupunki on suurten muutonhaasteiden edessä. Haasteet voidaan kuitenkin nähdä myös ainutlaatuisena mahdollisuutena uudistaa kaupungin toimintaa. Suuntaa uudistumiselle on haettu laajalla yhteistyöllä kaupungin henkilöstön, asukkaiden, asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa. Tässä dokumentissa kuvataan, mitä uudistuminen tarkoittaa ja miten se tehdään.

1.2 Strategiahierarkia

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 25.3.2013 strategiahierarkian, jonka mukaisesti Turun kaupungin strategiakonaisuus (jäljempänä ”Strategia”) muodostuu kaupunkistrategiasta sekä strategisista

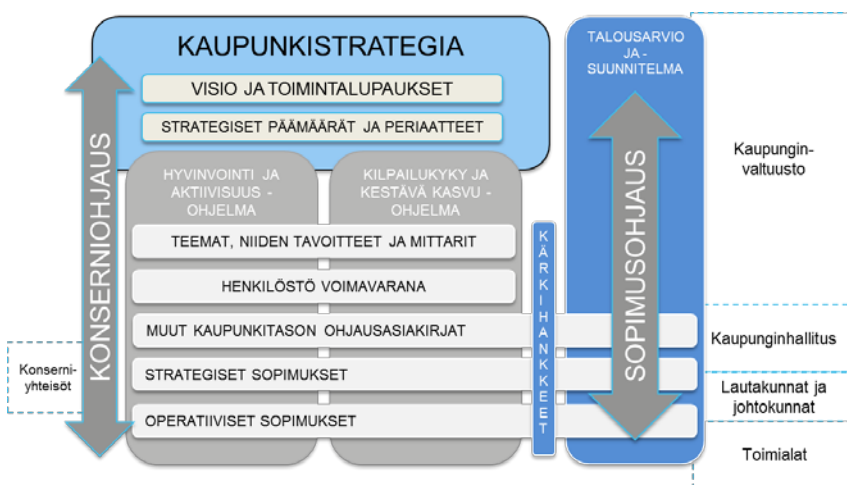
ohjelmista: Hyvinvointi ja aktiivisuus -ohjelmasta sekä Kilpailukyky ja kestävä kasvu -ohjelmasta. Lisäksi kaupungin henkilöstölle on luotu oma tavoiteohjelmansa.

Kaupunkistrategia on visionomainen dokumentti, joka kuvaa, miltä kaupunki näyttää vuonna 2029, mitä keskeisiä päämääriä kaupunki toiminnalleen asettaa ja mihin periaatteisiin kaupungin henkilöstö sekä luottamushenkilöt lupaavat toiminnassaan sitoutua. Strategisissa ohjelmissa, joiden aikajänne on neljästä kahdeksaan vuotta, tehdään linjaukset päämäärien toteuttamisen keinoista. Linjaukset konkretisoidaan sopimusohjauksen kautta toimialojen toimenpiteiksi. Osa tavoitteista voidaan toteuttaa kärkihankkeina. Näillä tarkoitetaan konkreettisia toteutusprojekteja, jotka ovat kestoltaan yhdestä neljään vuotta, ja niillä on sovitut aikataulut, tehtävät ja lopputuotteet. Kärkihankkeiksi valikoituvat laajavaikutteiset tehtäväkokonaisuudet, joilla haetaan kaupungin menestyksen kannalta välttämättömiä muutoksia ja joille halutaan erityistä näkyvyyttä.

Strategia kytkeytyy tiiviisti talousarvion laadintaan. Keskeiset strategiset tavoitteet sisällytetään talousarviokirjaan ja niitä toteutetaan talousarvion puitteissa. Tavoitteiden asettaminen poikkeaa tässä mielessä toteuttamista koskevista päätöksistä, joita viime kädessä ohjaavat käytettävissä olevien taloudellisten ja muiden voimavarojen riittävyys.

Strategiaa täydennetään tarpeen mukaan muilla strategialuonteisilla asiakirjoilla. Niiden laatiminen perustuu lakiin tai on muutoin perusteltua kaupungin toimintojen pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen kehittämisen sekä resurssien käytön ohjaamisen näkökulmasta. Yhdessä strategisten ohjelmien kanssa ne muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka kattaa kaupunginvaltuuston näkökulmasta keskeiset strategiset sisällöt ja ohjauselementit.

Strategiatyöhön vaikuttaa voimakkaasti myös ulkoinen ohjaus. Lainsäädännön, asetusten, valtion ohjausasiakirjojen ja ohjelmien lisäksi kaupungin toiminnassa tulee huomioida Varsinais-Suomen liiton maakuntasuunnitelma ja -ohjelma, maakuntakaavat, valtion alueviranomaisten strategiset tavoitteet sekä seudulliset ja valtakunnalliset sopimukset. Vastaavasti kaupungin tulee strategiaan nojautuen pyrkiä vaikuttamaan edellä mainittujen ja muiden sidosryhmien tavoiteasetantaan.

Kuva 1: Strategiahierarkia.

1.3 Strategia kaupungin johtamisen työvälineenä

Valtio ohjaa kuntien toimintaa lakien ja asetusten avulla. Vuonna 2015 voimaan tulleen uuden kuntalain mukaan kuntastrategia on kaupunginvaltuuston lakisääteinen ohjausväline. Kuntastrategiassa kaupunginvaltuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista

(kuntalaki 37 §). Talousarvio ja -suunnitelma liitetään strategiseen suunnitteluun siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan (kuntalaki 110 §).

Kuntastrategiassa on kuntalain 37 §:n mukaisesti huomioitava

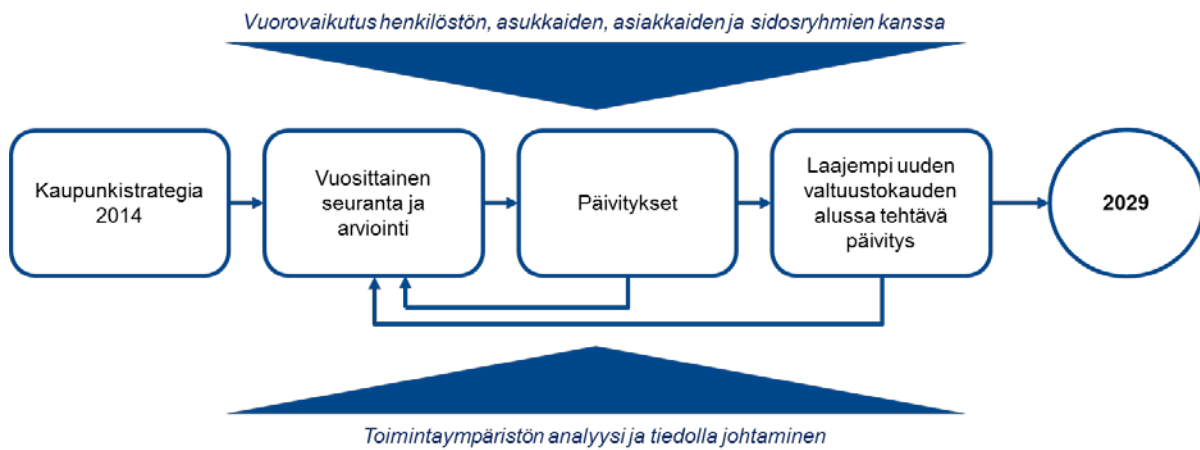
- kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen;
- palvelujen järjestäminen ja tuottaminen;
- kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;
- omistajapolitiikka;
- henkilöstöpolitiikka;
- kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet;
- elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Kuntastrategia on päivitettävä vähintään kerran valtuustokaudessa ja siinä tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta (kuntalaki 37 §). Turun strategiakokonaisuus on sekä rakenteellisesti että johtamisprosessien näkökulmasta hyvin linjassa kuntalain vaatimusten kanssa.

Kunnilla on lain puitteissa mahdollisuus järjestää toimintansa ja hallintonsa järkevimmäksi näkemällä tavalla ja päättää, millä tavoin se käyttää voimavarojaan järjestäessään sille hoidettavaksi annettuja palveluita. Kun palvelutarpeet ja menot kasvavat tuloja nopeammin, on pohdittava entistäkin tarkemmin, minne voimavarat olisi viisainta kohdistaa, jotta toiminta ja palvelut tuottaisivat kuntalaisille parhaan mahdollisen hyödyn. Kaupunginvaltuusto ohjaa kaupunkikonsernia asettamalla strategisia päämääriä ja tekemällä voimavarojen käyttöä koskevia valintoja. Varmistamalla, että valintojen taustalla ovat selkeästi kuvatut ja mitattavissa olevat hyödyt, valtuusto kykenee arvioimaan tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta ja tarvittaessa korjaamaan päämääriä ja linjauksia. Strategian omistajuus yhdistettynä kaupungin toimintamallia ja johtamisjärjestelmää koskevien periaatteiden omistajuuteen antaa kaupunginvaltuustolle vahvan perustan kaupunkikonsernin johtamiselle.

1.4 Jatkuva parantaminen

Strategia on kauaskantoinen suunnitelma, jonka avulla ohjataan kaupungin toimintaa. Johtamisen näkökulmasta pelkkä suunnittelu ei kuitenkaan vielä riitä, vaan tarvitaan systemaattista ja määräämuotoista sovittujen toimenpiteiden toteutusta sekä saavutettujen hyötyjen arviointia. Jatkuva parantaminen etenee vuosittain toistuvana prosessina, joissa toimenpiteiden toteutus, hyötyjen arviointi sekä päämäärien, keinojen ja toimenpiteiden tarkentaminen seuraavat toisiaan. Hyötyjen arviointia tehdään tiiviissä ja avoimessa yhteistyössä kaupungin henkilöstön, asukkaiden, asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa.

Kuva 2: Jatkuva parantaminen.

Jatkuvan parantamisen periaatteen noudattaminen varmistaa organisaation oppimisen ja parantuneen kyvyn reagoida toimintaympäristön muutoksiin. Muutos ei kuitenkaan ole itsetarkoitus, vaan kyky sopeuttaa toimintaa ja suunnitelmia kulloinkin vallitseviin olosuhteisiin. Strategian ylimmän tason päämäärät ja toimintalupaukset, jotka on dokumentoitu vuoteen 2029 ulottuvaan kaupunkistrategiaan, ovat parhaimmillaan luonteeltaan hyvinkin pysyviä ja aikaa kestäviä. Niitä tulisivikin muuttaa verraten harvoin ja vain perustelluista syistä.

Siirryttäessä strategiahierarkiassa alaspäin muutosherkkyys kasvaa kerros kerrokselta. Strategisia päämääriä voi toteuttaa usealla eri tavalla, ja siksi olosuhteiden muuttuessa saattaa olla perusteltua muuttaa myös toteutuskeinoja, joita strategisissa ohjelmissa kuvatut linjaukset edustavat. Yleistäen voidaan sanoa, että suunnittelun aikajänteen kasvaessa linjausten tulee olla luonteeltaan yleisempiä ja pysyvämpiä ja pidemmän tähtäimen suuntaa viitoittavia. Näin suunta pysyy oikeana, vaikka keinot ja toimenpiteet matkan varrella muuttuvatkin.

Turun kaupungin strategiahierarkia tarjoaa yhtenäisen pohjan sekä pitkäjänteiseen strategiseen johtamiseen että lyhyemmän aikavälin nopeatempoiseen johtamiseen. Strategiassa yhdistyvät sekä Turun tulevaisuuden kannalta keskeiset valinnat että kaupungin toimintaa ohjaavat keskeiset periaatteet. Keskeisenä ohjenuorana toimivat kaupungin toimintamallin tavoitteet: parempi johtaminen ja päätöksenteko, asukas- ja asiakaslähtöisyys sekä tuottavuus ja uudistuminen.

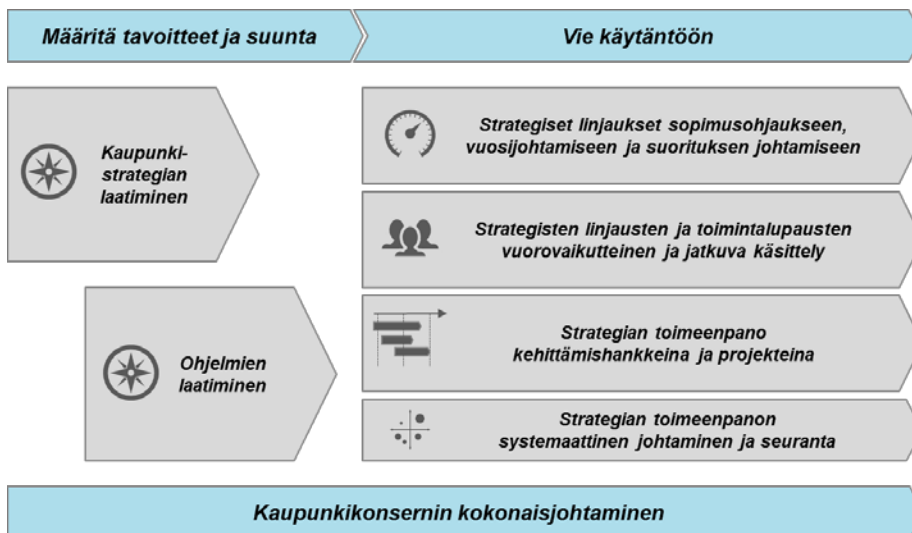

Kuva 3: Strategisen suunnittelun aikajänne ja muutosherkkyys.

1.5 Strategian toimeenpanon keskeiset osa-alueet

Strategian toimeenpano edellyttää systemaattista tapaa sopia tavoitteiden toteuttamiskeinoista, tehokasta kehittämisprojektien läpivientiä, yhteistyötä eri osapuolten kesken sekä sovittujen toimenpiteiden säännöllistä seurantaa. Nämä kyvykkyydet muodostavat neljä keskeistä strategian toimeenpanon osa-alueetta.

- Sopimusohjaus: Strategian päämäärät ja tavoitteet puretaan toimialojen strategisissa ja operatiivisissa sopimuksissa niin, että niistä voidaan johtaa käytännön toimintaa tavoitteellisesti ja kustannustehokkaasti. Sopimusohjaus yhdistää toiminnan ja talouden suunnittelun.
- Kehittämisen ohjausmalli: Strategian hyötyjen toteutuminen edellyttää yhteistä tapaa priorisoida kehitysideoita, päättää resurssien käytöstä, toteuttaa hankkeet ja projektit suunnitelmallisesti sekä johtaa hankesalkkuja.
- Strateginen viestintä ja osallisuus: Strategian toteuttaminen on arjen toimintaa. Strategisten linjausten sekä toimintalupausten ymmärrys ja sisäistäminen onnistuu ainoastaan jatkuvalla viestinnällä, vuorovaikutuksella ja yhteistyöllä kaupungin henkilöstön, asukkaiden, asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa.
- Johtaminen ja seuranta: Strategian toimeenpanoa on johdettava ja seurattava systemaattisesti. Menestyksenkäs johtaminen perustuu tietoon, ja siksi tiedonhallintaan liittyvien menetelmien sekä työvälineiden kehittäminen on avainasemassa.

Kuva 4: Strategian toimeenpano.

Strategian toimeenpanokyvyn kasvattaminen palvelee paitsi strategiatyötä, myös konsernijohtamista. Ilman kykyä toteuttaa strategisia tai mitä tahansa muita kaupunkitason linjauksia tavoitellut hyödyt jäävät toteutumatta. Toimeenpanokyvyn lisääminen on näin ollen itsessään eräs kaikkein tärkeimmistä strategisista kehittämiskohteista. Kaupunkiin onkin jo vuodesta 2013 lähtien luotu kattavaa strategisen johtamisen mallia, johon kuuluvalla kaupungin kehittämismallille myönnettiin 18.5.2017 eurooppalaiseen EFQM- laatu järjestelmään perustuva Committed to Excellence-laatutunnustus.

1.6 Linjausten valinta

Strategisten linjausvalintojen toteuttaminen edellyttää aina taloudellisia resursseja, mutta kriittiseksi menestystekijäksi muodostuu lopulta kuitenkin organisaation oma osaaminen. Kun kaikkea ei ole mahdollista tehdä kerralla, on pohdittava, mitä asioita kyetään yhtäaikaaisesti viemään menestyksellä loppuun ja mitkä ovat kärjet, joilla lähdetään liikkeelle. Linjausvalintoja tehtäessä on kyettävä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Paraneeko palvelujen vaikuttavuus ja kaupunkilaisten hyvinvointi?
- Paraneeko kaupungin kilpailukyky joko suoraan tai välillisesti?
- Uudistuuko toiminta riittävästi?
- Paraneeko tuottavuus?
- Paraneeko alueiden välinen ja kuntalaisten keskinäinen tasa-arvo?

Kilpailukyky on hyvinvoinnin edellytys. Sitä kautta syntyy taloudellista vaurautta, jolla ylläpidetään ja kasvatetaan hyvinvointia. Vastaavasti kaupunkilaisten hyvinvointia tarvitaan luomaan kilpailukykyä. Innostuneet ja aktiiviset kaupunkilaiset ovat luovan kaupungin elinvoimaisuuden lähde.

Luovuuden kautta kaupunki kykenee uudistumaan. Vain muuttamalla toimintatapojaan kaupunki kykenee lisäämään tuottavuuttaan, joka puolestaan varmistaa, että kaupungin tehtävänä olevat lakisääteiset ja muut palvelut kyetään hoitamaan käytettävissä olevilla resursseilla.

1.7 Seuranta ja mittaaminen

Strategian toimeenpanon toteutumista on säännöllisesti seurattava. Seuranta on keskeinen osa toiminnan ja talouden vuosittaista raportointia. Sen mahdollistavat sekä kaupunkitason indikaattorit että sovittujen toimenpiteiden etenemistä kuvaavat mittarit ohjelmatasolla. Mittaamisessa periaatteena on yksinkertaisuus. Mittarien tulee olla luonteeltaan riittävän yksiselitteisesti määriteltyjä ja niiden tulee kuvata mahdollisimman hyvin mitattavaa asiaa. Mittaamisen on myös aina oltava tarkoituksenmukaista, mikä merkitsee, että mittaamiseen tarvittavan työmäärän pitää olla järkevässä suhteessa mittaamisen tuomaan hyötyyn.

1. **Kaupunkistrategian mittarit** ovat indikaattoreita, jotka kertovat monipuolisesti koko kaupungin kilpailukykyyn ja hyvinvoinnin kehityksestä. Ne ovat pääosin kansallisia tilastotietoja, joille on pidemmän aikavälin vertailuarvoja myös muista kaupungeista. Indikaattorit kuvaavat välillisesti kaupungin toiminnan vaikutusta. Silloin kun ne kehittyvät myönteiseen suuntaan suhteessa aiempaan tilanteeseen tai verrokkikaupunkeihin, voidaan strategian toteutusta pitää onnistuneena. Vertailemalla voidaan myös eliminoida suhdanteiden aiheuttamat muutokset mittaustuloksissa.
2. **Strategisten ohjelmien toimeenpanon mittarit** syntyvät sopimusohjausprosessin tuloksena ja kuvaavat valittujen strategisten linjausten toteutumista. Linjaukset alataivoitteineen muuntuvat sopimusohjausprosessissa toimenpiteiksi toimialojen strategisissa ja operatiivisissa sopimuksissa. Näistä edelliset laaditaan kaupunginhallituksen ja lautakuntien välillä ja jälkimmäiset lautakuntien ja toimialojen välillä. Samalla toimenpiteille sovitaan niiden edistymistä kuvaavat mittarit tavoitearvoineen. Strategisten ohjelmien toteutumisen arviointi tapahtuu näin ollen käytännössä toimialojen strategisten ja operatiivisten sopimusten toteutumista seuraamalla. Siksi strategisten ohjelmien toimeenpanon mittarit eivät sisälly

tähän dokumenttiin, vaan ne laaditaan ja raportoidaan toimialojen strategisten sopimusten pohjalta vuosittaisen talousarvioprosessin yhteydessä.

Koko mittariston on toimittava sopusoinnussa yhteisiä tavoitteita edistävällä tavalla, ja siksi mittariden asettamisen ja seurannan on oltava koordinoitua ja tapahduttava riittävän laajalla yhteistyöllä. Strategiakokonaisuuden vuosittaisen tarkastelun yhteydessä mittaristoa voidaan soveltuvin osin muokata, mikäli toimintaympäristön muutokset sitä edellyttävät.

Kaupunkistrategian mittarit on kuvattu liitteessä 1.

1.8 Muut strategialuonteiset asiakirjat

Kaupungin ohjausmallin selkiyttämisen eräänä tavoitteena on vähentää erillisten strategialuonteisten ohjelmien ja suunnitelmien määrää. Pääperiaatteena on, että kaupungilla on yksi strategisen ohjauksen kokonaisuus, johon kytketään niin lakisääteiset kuin muutkin keskeiset ohjausasiakirjat. Näillä asiakirjoilla on tyypillisesti oma elinkaarensa ja sen mukaiset käsittelyaikataulunsa. Tästä huolimatta niiden laadinta tapahtuu aina huomioiden strategiset kaupunginvaltuuston vahvistamat periaatteet ja linjaukset.

Voimassa olevien ja jo hyväksytyjen ohjausasiakirjojen keskeinen sisältö on tuotu strategisten ohjelmien linjauksiin. Asiakirjojen elinkaaren päättyessä niiden uudistamistarve arvioidaan tapauskohtaisesti. Asiakirjoja ei uusita silloin, kun niiden keskeinen sisältö on tarkoituksenmukaisempaa kuvata kaupungin strategisissa ohjelmissa. Vastaavasti aikaisemmin laadittuja ohjausasiakirjoja voidaan tarpeen vaatiessa myös kumota.

Mikäli strategiakokonaisuuden vuosittaisessa tarkastelussa tunnistetaan asiakokonaisuuksia, jotka edellyttävät erillisten asiakirjojen laatimista, nämä vahvistetaan kaupunginvaltuustossa tai hallituksessa tapauskohtaisesti. Kaikissa tapauksissa niin voimassa olevien kuin uusienkin strategialuonteisten asiakirjojen on kuitenkin oltava sisällöllisesti yhtenevät kaupunkistrategian ja strategisten ohjelmien kanssa.

Keskeiset strategisissa ohjelmissa huomioituiden vuoden 2014 aikana voimassa olleet ohjausasiakirjat on listattu liitteessä 2.

2 Hyvinvointi ja aktiivisuus

Hyvinvointi ja aktiivisuus-ohjelma koostuu kolmesta pääteemasta:

1. Terve ja hyvinvoiva turkulainen
2. Osaava ja oppiva turkulainen
3. Aktiivinen turkulainen

Terve ja hyvinvoiva turkulainen -osiossa on kuvattu väestön kestävään hyvinvointiin liittyvät tavoitteet, tuottavuuden parantaminen ehkäisevällä työllä sekä palveluiden kehittäminen vaikuttavilla ja asiakaskeisillä palveluprosesseilla.

Osaava ja oppiva turkulainen -osiossa on kuvattu kaupungin henkilöstöön ja Sivistystoimialan palveluverkkoon liittyvät linjaukset, kaupunkilaisten elinikäisen oppimisen tukemisen keinot sekä vieraskielisen väestön potentiaalin valjastamisen ja kielitaidon kehittymisen tavoitteet.

Aktiivinen turkulainen -osiossa on kuvattu keinot ja tavoitteet, joilla kaupunkilaisten vapaa-ajan aktiivisuutta voidaan lisätä. Osiossa keskitytään omatoimisuuden ja itsepalvelun kasvattamiseen, palveluohjauksen kohdistamiseen, vanhoista toimintatavoista luopumiseen ja palvelujen uudistamiseen sekä kehittämiseen yhteistyössä kansalais- ja järjestötoiminnan kanssa. Osiossa painotetaan myös osallisuuden kasvattamista suunnittelussa, toteutuksessa ja päätöksenteossa sekä kulttuuri-kaupungin aseman vahvistamista.

Pääteemojen alla on kuvattu strategiaprossin tuloksena syntyneet keskeiset strategiset linjaukset. Kukin linjaus näkyy omana alaotsikkonaan, jonka alla kerrotaan linjauksen keskeinen ajatus. Linjauksia tarkennetaan konkreettisempien alatavoitteiden muodossa.

2.1 Terve ja hyvinvoiva turkulainen

Kaupungin toiminnan päämääränä on kaupunkilaisten kestävä hyvinvointi. Väestön ikääntymisen, työttömyys, hyvinvointiin liittyvien ongelmien kasaantuminen, liikunnan vähäisyys ja resursien oikea kohdentaminen ovat esimerkkejä toimintaympäristöön liittyvistä haasteista, joiden ratkaiseminen edellyttää kokonaisvaltaista toimintatapojen muutosta. Kaupungin palvelurakennetta on muutettava siten, että kallis erityistyö ja korjaava työ vähenevät ja toimintaa suunnataan mahdollistavaan ja ehkäisevään työhön. Palvelumuotoilulla parannetaan erityisesti paljon palveluja käyttävien palveluketjuja. Kun investoidaan oikealla tavalla ehkäiseviin, tarpeenmukaisesti monilaisiin ja yhteen sovitettuihin palveluihin, syntyy sekä hyvinvointihyötyjä että taloudellisia säästöjä.

Palvelut järjestetään eheidien ja vaikuttavien palveluketjujen avulla siten, että asiakaspalvelu on toiminnan keskiössä. Palveluja toteutetaan kiinteässä ja laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Palveluiden järjestämisessä varaudutaan väestönkasvuun ja palvelutarpeen muutoksiin.

Asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on keskeinen tehtävä myös tulevaisuuden kunnassa. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen nähdään myös taloudellisesti kannattavana investointina tulevaisuuteen. Turussa on nollatoleranssi rasismille.

2.1.1 Luodaan puitteet hyvinvoinnille laaja-alaisella yhteistyöllä

Hyvinvointiin kuuluvat riittävä elintaso, yhteisöllisyys, itsensä toteuttamisen muodot sekä ihmisen kyky ja halu käyttää omia voimavarojaan. Kaupunki ei ole ainoastaan palveluiden tarjoaja vaan myös mahdollistaja Aktiivisuutta edistetään lisäämällä kannustavia keinoja kaikkeen hyvinvointia edistävään ja syrjäytymistä ehkäisevään toimintaan. Kaupungin tehtävänä on luoda puitteet, joissa yksilöt, yhteisöt ja järjestöt pääsevät osallistumaan ja tuottamaan tarpeitaan vastaavia palveluja ja toimintaa. Oma-aloitteisuutta tuetaan ja kuntalaisten tietoisuutta tarjolla olevista mahdollisuuksista lisätään. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkossakin kunnan lakisääteinen tehtävä riippumatta sote- ja maakuntauudistuksen toteutumisesta.

Alatavoitteet:

- Poikkihallinnollinen ja laaja-alainen kaupungin ja sen palvelujen suunnittelu toteutetaan kumppanuudessa eri toimijoiden kanssa huomioiden eri ikä- ja asiakasryhmien tarpeet.
- Palveluja kohdennetaan eri alueille ja asiakasryhmille tarvelähtöisesti ja väestönkasvuun varautuen.
- Kaupungin asukkaiden, asiakkaiden ja kumppanien voimavarat otetaan käyttöön luomalla toimiva palveluohjausmalli, joka toteutetaan ajasta ja paikasta riippumattomasti osana monikanavaista asiakaspalvelua.
- Toteutetaan kaupungin tavoitteita luomalla strategisia kumppanuuksia kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa.
- Kaupunki arvioi jatkuvasti omia tehtäviään ja voi siirtää soveltuvia toimintoja kolmannen sektorin toimijoiden toteutettavaksi.
- Tiloja avataan kuntalaisten sekä yhteisöjen käyttöön ja niiden käyttöä helpotetaan.

- Kaikki kaupungin tilat arvioidaan laajemman hyödyntämisen näkökulmasta.
- Varaudutaan maahanmuuttajien määrän kasvuun toimialojen yhteistyönä asumisen, peruspalvelujen joustavuuden ja turvallisuuden näkökulmista.
- Puututaan pahoinvoinnin ja syrjäytymisen juurisyihin kuten yksinäisyyteen ja liikkumattomuuteen sekä ehkäistään eriarvoistumista.
- Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistetään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti kaikessa toiminnassa.

2.1.2 Lisätään tuottavuutta tekemällä ehkäisevästä työstä kaiken toiminnan kivijalka

Ehkäisevä työ on toimintaa ongelmatilanteiden välttämiseksi sekä yksilön ja yhteisön varhaista vastuunottoa itsestään ja muista. Ajoissa annetut ja hyvin kohdennetut peruspalvelut ovat hyvää ehkäisevää työtä. Kun oikealla tavalla sijoitetaan ehkäiseviin, tarpeenmukaisesti monialaisiin ja yhteen sovitettuihin palveluihin, syntyy sekä hyvinvointihyötyjä että taloudellisia hyötyjä. Oikea-aikainen ja oikean tasoinen palvelu vähentää korjaavien ja erityispalvelujen tarvetta ja siten kustannuksia. Ehkäisevä työ pohjautuu monialaiseen kumppanuuteen ja luo hyvinvointia kuntalaisille.

Alatavoitteet:

- Ehkäisevä työ laajennetaan osaksi kaikkea asiakastyötä.
- Parannetaan riskiryhmien kykyä edistää omaa terveyttään ja hyvinvointiaan lisäämällä tietoon perustuvaa palveluiden kohdentamista.
- Palveluketjuja kehitetään toimivammiksi ja vaikuttavammiksi lisäämällä ehkäisevän työn osuutta ja painottamalla avopalveluja.
- Vahvistetaan alueellista yhteistyötä ja palveluohjausta sekä varmistetaan palveluketjujen eheys yli organisaatorajojen.
- Kehitetään asiakkuuksien hallintaa parantamalla asiakastiedon hyödyntämistä palveluprosessien kehittämisessä.
- Palveluita järjestetään uudella tavalla hyödyntämällä digitaalisten ajasta ja paikasta riippumattomien palvelujen osuutta sekä palvelusetelien käyttöä. Palveluita kehitettäessä on otettava huomioon ne, joilla ei ole edellytyksiä käyttää digitaalisia palveluita (esim. vanhukset).
- Innovaatioiden syntymistä edistetään ja niitä hyödynnetään kuntalaisten palvelutarpeiden tyydyttämisessä.
- Palvelujen kehittämisessä hyödynnetään kokemusperäistä asiantuntijuutta.
- Otetaan kokeiluna käyttöön sosiaalinen luototus ja arvioidaan sen vaikutukset.
- Kaiken kehittämisen perustana on asiakaslähtöisyys.

2.1.3 Luodaan parempia palveluita kehittämällä vaikuttavia asiakaskeskeisiä palveluprosesseja

Mahdollistavaan ja ehkäisevään työhön investoiminen ei kokonaan poista erityis- ja korjaavien palveluiden tarvetta. Kehittämällä ja uudistamalla erityis- ja korjaavia palveluja toiminta tehostuu ja vaikuttavuus paranee. Palvelumuotoilulla on tärkeä merkitys erityisesti paljon palveluja käyttävien asiakkaiden palveluketjujen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Palvelumuotoilun keskeisenä tavoitteena on varmistaa yhdessä asiakkaiden kanssa tapahtuvan kehittämisen kautta niin, että palvelu vastaa yhtäältä asiakkaiden tarpeita ja toisaalta kaupungin omia strategisia tavoitteita.

Alatavoitteet:

- Korjaavat ja erityispalvelut järjestetään tehokkaasti, oikea-aikaisesti ja vaikuttavasti.
- Perheiden ongelmiin tarjotaan apua mahdollisimman varhain, jotta lastensuojelun tarve vähenee. Perheiden roolia sosiaalityössä ja lastensuojelussa vahvistetaan.
- Sijaishuollossa tavoitteena on löytää entistä suuremmalle osalle lapsia sijaisperheitä, jotta laitossijoitusten tarve vähenee.
- Vanhuspalveluissa jatketaan palvelurakenteen keventämistä siirtämällä painopistettä laitoshoidosta tehostettuun palveluasumiseen sekä koti- että omaishoidon tukemiseen.
- Perusterveydenhuollon palvelutarjonnassa pyritään vastaamaan palvelujen kasvavaan kysyntään.
- Erikoissairaanhoidon hoitoketjujen toimivuus turvataan, jotta sairaalahoito toteutuu oikea-aikaisesti ja tehokkaasti ja kotiutuminen on mahdollista heti kun terveydentila sen sallii.
- Luodaan uusia toimintamalleja erityisryhmien tarpeiden hoitamiseen.
- Kehitetään ja laajennetaan yhteisvastaanottomallia, jossa asiantuntijat yhdessä asiakkaan kanssa etsivät ratkaisua erityisesti paljon palveluja käyttävien ongelmatilanteisiin.
- Mielenterveysongelmien hoitoon tarjotaan riittävät matalan kynnyksen palvelut.
- Kehittämistyössä hyödynnetään kotimaista ja ulkomaista tutkimus-, ennakointi- ja vertailutietoa entistä enemmän.
- Vertaisryhmätoimintaa ja asiakkaiden osallisuutta vahvistetaan.
- Asiakaskeskeisiä palveluketjuja kehitetään palvelumuotoilun avulla yhteistyössä asiakkaiden kanssa.

2.2 Osaava ja oppiva turkulainen

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen toteuttaminen ovat kaupungin perustehtäviä sekä kilpailuky-
vyn edellytys myös tulevaisuuden kunnassa. Uudessa kunnassa sivistysroolin merkitys tulee ko-
rostumaan. Koulutuksen vastaaminen yksilöiden erilaisiin henkilökohtaisiin tarpeisiin, globaalin
talouden murrokseen liittyviin työelämän muutoksiin, teknologiseen kehitykseen ja elinikäiseen
oppimiseen kuuluvat asiat ovat esimerkkejä toimintaympäristöön liittyvistä haasteista. Haasteisiin
vastaaminen edellyttää kykyä jatkuvaan uudistumiseen, jonka perustana ovat erilaiset yhteistyö-
verkostot ja uuden teknologian tuomat uudet toimintamahdollisuudet. Maahanmuuttajien koulu-
tukselliset tarpeet tulee ottaa vahvasti huomioon kotoutumisen tukemisessa.

2.2.1 Henkilöstön osaaminen pidetään kehityksen kärjessä systemaattisella osaami- sen johtamisella ja laajaan verkostoitumiseen kannustamalla

Henkilöstön koulutukseen ja kokemukseen perustuva osaaminen on kaupungin keskeinen voima-
vara. Osaamisen kasvattamisessa keskeisiä asioita ovat systemaattinen koulutustarpeiden suunnit-
telu sekä kansallisten ja kansainvälisten verkostojen hyödyntäminen. Hyvä koulutus ja osaamisen
arvostaminen johtavat siihen, että työilmapiiri on luova, innostava ja henkilöstön sisäistä motivaati-
tiota ylläpitävä.

Alatavoitteet:

- Henkilöstön osaaminen pidetään kehityksen kärjessä suunnitellusti johdetulla riittävällä
täydennyskoulutuksella ja kannustamalla uusien toimintatapojen löytämiseen.
- Henkilöstöä kannustetaan muodostamaan kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja erityisesti
hyödyntämällä uusia digitaalisia toimintaympäristöjä ja niiden suomia mahdollisuuksia.

2.2.2 Turun seudulla monipuoliset sivistyspalvelut saadaan esteettömästi kaikkien ulottuville hyödyntämällä uuden teknologian tarjoamia mahdollisuuksia ja alu- eellista yhteistyötä

Kaupungin koulutus- ja vapaa-aikapalvelujen tarjonta on laaja ja monipuolinen. Kaikkia palveluita
ei kuitenkaan tarvitse tuottaa itse, vaan yhteistyötä voidaan tehdä laajasti. Eri tasoilla toimivien
koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö, uuden opetusteknologian hyödyntäminen ja lähikirjas-
tojen toimiminen alueellisina kulttuurikeskuksina ja yhteispalvelupisteinä ovat tärkeitä keinoja.
Omassa edunvalvonnassaan Turku huolehtii koko maakunnan ja kaupunkiseudun eduista.

Alatavoitteet:

- Koulutus- ja kulttuuripalveluissa digitaalisia ympäristöjä hyödynnetään tehokkaasti.
- Omassa edunvalvonnassaan Turku huolehtii myös kaupunkiseudulla toimivien yhteistyö-
kumppanien eduista.

- Kaupunki toimii koulutuksenjärjestäjäverkon kokoajana Turun alueella.

2.2.3 Vieraskielisen väestön suomen ja ruotsin kielen taidon kehittymistä ja suomalaisen yhteiskunnan tuntemusta tuetaan riittävällä koulutustarjonnalla ja muilla palveluilla

Vieraskielisten määrä jatkaa ripeää kasvuaan. Kotimaisten kielten hyvä osaaminen on kotoutumisen ja työllistymisen kannalta keskeinen tekijä. Tämä varmistetaan kehittämällä joustavat ja loogisesti etenevät maahanmuuttajien koulutukset ja ohjauspalvelut yhteistyössä koulutuksenjärjestäjien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Alatavoite:

- Kaikille vieraskielisille tarjotaan riittävästi tuloksellisia ja oikeanlaisia suomen ja ruotsin kielen opintomahdollisuuksia.
- Maahanmuuttajien kotoututumista tuetaan varhaiskasvatuksen palveluohjauksella.

2.2.4 Kansainvälisyyden edellytykset turvataan tukemalla asukkaiden ja henkilöstön valmiuksia toimia kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa

Kaupungissa on yhä enemmän monikulttuurisia perheitä ja samaan aikaan työelämän kansainvälistyminen edellyttää myös muiden kielten kuin suomen, ruotsin ja englannin osaamista. Tällaisessa tilanteessa on tärkeää, että kaupunkilaisten kansainvälisyyteen liittyviä valmiuksia ylläpidetään ja parannetaan.

Alatavoite:

- Kaupunki tarjoaa omissa oppilaitoksissaan laajan kielivalikoiman.
- Kaupunki tarjoaa mahdollisuuksia kulttuurien välisiin kohtaamisiin.
- Päiväkoti- ja kouluikäisten kielitaitoa monipuolistetaan lisäämällä kielikylypy- ja kielirikasteista opetusta ja kasvatusta.
- Ensimmäisen vieraan kielen opetusta aikaistetaan.
- Turun kansainvälisen koulun asemaa tulee vahvistaa tilanteessa, jossa Turun seudulla on yhä enemmän englannin kielellä opiskelevia lapsia ja nuoria.

2.2.5 Lasten ja perheiden hyvinvointia tuetaan laadukkaalla varhaiskasvatuksella

Varhaiskasvatus on keskeinen toimintakokonaisuus lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä. Siihen liittyvät palvelut voivat olla hyvinkin monimuotoisia asiakkaiden tarpeista riippuen. Tekeillä yhteistyötä yksityisten toimijoiden kanssa palvelujen tarjontaa voidaan monipuolistaa ja tätä kautta vastata paremmin asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin.

Alatavoitteet:

- Aloitetaan varhaiskasvatuksen maksuttomuuden kokeilu viisi vuotta täyttäneille.
- Varhaiskasvatuksessa lisätään liikunnan määrää kansallisten lasten liikuntasuosituksen mukaisesti.
- Kaupunki monipuolistaa yhteistyössä yksityisten toimijoiden kanssa varhaiskasvatuksen palvelutarjontaa, laajentaa palveluvalikoimaansa ja suuntaa palvelutarjontaa asiakaslähtöisiin toteuttamistapoihin.
- Varhaiskasvatuksen yhteistyötä neuvoloiden ja ennaltaehkäisevän perhetyön kanssa lisätään.
- Jokaisella lapsella on jatkossakin subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen ja päivähöytöön.

2.2.6 Kasvatuksen ja opetuksen palveluverkkoa uudistetaan sivistystoimialan ja Ammattikorkeakoulun toimipisteverkkoja tiivistämällä

Koulutuksen uusien toteuttamistapojen, osallistumisasteen noston, asutusrakenteen muutosten ja uusien järjestämismallien seurauksena kasvatuksen ja opetuksen palveluverkkoa on laajennettava ja uudistettava. Oppilaitosten toimintaympäristöihin tarvitaan muutoksia ja huomattava rakennusmassa on lähivuosien aikana peruskorjausten tarpeessa. Palveluverkkoja tulee varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tarkastella lähipalveluperiaatteella.

Alatavoitteet:

- Kaupungin oman varhaiskasvatuksen yksikkökokoja kasvatetaan 100 – 140 hoitopaikan yksiköihin. Päiväkotiverkon uudistamista ja tiivistämistä jatketaan.
- Ammatillisen koulutuksen palveluverkon uudistamista ja tiivistämistä jatketaan.
- Oppilaitosten toimintaympäristön uudistamisessa hyödynnetään digitaalisia opetusratkaisuja.
- Selvitetään mahdollisuudet tarjota oppilasryhmille koulunkäyntiin liittyvää maksutonta joukkoliikennettä.
- Lukion aloituspaikkoja lisätään kohtuullisen sisäänpääsykeskiarvon takaamiseksi.
- Oppilashuollon kehittämiseen panostetaan erityisesti sote- ja maakuntauudistusta silmällä pitäen. Sujuvat palvelupolut ja yhteistyö varhaiskasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon välillä varmistetaan.

2.2.7 Nuorten koulutuspolut turvataan ja nuorisotyöttömyyttä vähennetään

Turvataan kaikille peruskoulun jälkeen koulutuspaikka ja otetaan tavoitteeksi, että kaikki nuoret saavat vähintään toisen asteen tutkinnon

Alatavoitteet:

- Jokaiselle nuorelle varmistetaan peruskoulussa ja sitä seuraavassa nivelvaiheessa riittävä tuki ja ohjaus, jotta hän voi peruskoulun jälkeen jatkaa koulutuksen tai muun hänelle mielekkään toiminnan kautta eteenpäin elämässään.
- Toisella asteella opiskelevat nuoret läpäisevät opintonsa ja saavat valmiuksia siirtyä työelämään tai jatkokoulutukseen.
- Vieraskielisten ja erityistä tukea tarvitsevien nuorten tarpeet huomioidaan ja nuorisotakuu toteutuu myös heidän osaltaan.
- Pyritään kasvattamaan vieraskielisten oppilaiden osuutta toisen asteen oppilaitoksissa ja edelleen korkeakouluopinnoissa.
- Peruskoulun päättävälle ikäluokalle tarjotaan kahden viikon kesätyöseteli nuorten työllistymisen edistämiseksi ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi.
- Työvoima- ja elinkeinokokeilun tehokkaalla toteuttamisella vähennetään merkittävästi nuorisotyöttömyyttä.
- Varmistetaan ammatillisen koulutuksen reformin toteutuminen.
- Turku toteuttaa nuorisotakuuta myös erityisen vaativan tuen tarpeessa olevien oppilaiden kohdalla ta-kaamalla jatko-opiskelu- tai työpaikka myös fyysisen tai psyykkisen toimintarajoitteen omaaville nuorille.

2.2.8 Tulevaisuuden osaamispääoma turvataan järjestämällä jatkossakin korkeatasoista yleissivistävää ja ammatillista koulutusta terveellisissä tiloissa

Peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisen opetuksen toiminnan korkea laatu on keskeinen menestystekijä kaupungin kilpailukyvyllä. Yleissivistävä koulutus luo pohjaa vaativammille opinnoille, ja siksi sen järjestämiseen on panostettava voimakkaasti myös jatkossa. Perusopetus järjestetään varsinkin alimmilla vuosiluokilla lähipalveluna. Lukioiden vetovoimaa kehitetään monipuolisella kurssitarjonnalla ja sijoittumisella kaupungin keskusta-alueelle.

Alatavoitteet:

- Perusopetuksessa vahvistetaan lähikouluperiaatetta.
- Koulujen välisten erojen kaventamista jatketaan osana kaupungin sisäisen eriytymiskehityksen ehkäisyä.
- Ammatillista koulutusta keskitetään kampusajattelun pohjalta suurempiin kokonaisuuksiin ja käytetään tehokkaasti työelämän tarjoamia oppimisympäristöjä.
- Lukioiden tuloksellisuus on korkea, ja ne ovat valtakunnallisesti vetovoimaisia.
- Uudistetaan koulujen sisäilmatilanteen seuranta
- Parannetaan koululaisten koulumatkojen liikenneturvallisuutta

2.3 Aktiivinen turkulainen

Aktiivisella harrastamisella on yhteys parempaan koettuun terveyteen ja hyvän elämän kokemukseen. Aktiivisuus tukee elämän hallintaa ja mielekkyyttä, antaa elämyksiä sekä vaikuttaa positiivisesti terveyteen ja pidentää elinikää. Aktiivinen vapaa-aika tarjoaa elämään sisältöä ja on olennainen osa hyvän elämän perustaa. Aktiivinen turkulainen voi hyvin.

Merkittävänä toimijana kaupungin aktiivisuutta edistävien kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tuottamisessa sekä nuorisopalveluissa on kolmas sektori, jota kaupunki tukee avustuksilla. Avustusjärjestelmää uudistamalla ja yhtenäistämällä voidaan parantaa kolmannen sektorin edellytyksiä toimia kaupungin strategisia tavoitteita toteuttavalla tavalla. Kulttuuripääkaupungin perintönä syntyneitä teemoja edelleen kehittämällä sekä jatkamalla hyviksi arvioituja toimintatapoja voidaan vahvistaa ja tukea monimuotoisen kulttuuritarjonnan syntymistä.

Aktiivisuuden lisäämisessä olennaisia osatekijöitä ovat omatoimisuuden ja itsepalvelun mahdollistaminen, palveluohjauksen kohdistaminen passiivisiin asukkaisiin ja yhteisten palvelujen kehittäminen. Palvelujen uudistamisen on oltava jatkuvaa. Asukkaiden osallisuuden ja aktiivisuuden merkitys korostuu entisestään.

2.3.1 Tuetaan aktiivista elämäntapaa luomalla edellytyksiä omatoimiselle aktiivisuudelle

Enemmän harrastavat, vapaa-ajallaan aktiiviset ihmiset ovat terveempiä ja voivat paremmin kuin vähän tai ei lainkaan harrastavat. Aktiivisuuden edistämiseksi keskitytään siksi erityisesti passiivisiin kuntalaisiin. Kannustamalla kaupunkilaisia liikunnalliseen elämäntapaan lisätään hyvinvointia. Toiminnassa toteutetaan asukas- ja asiakastietoon perustuvaa säännöllistä, monipuolista eri tarpeet huomioivaa viestintää sekä palveluohjausta ja -tuotantoa. Keskeisinä kohderyhminä ovat lapset ja nuoret, maahanmuuttajat sekä ikääntyvä väestö.

Alatavoitteet:

- Turkulaisia kannustetaan ja ohjataan aktiiviseen elämäntapaan tarjoamalla tietoa, tukea ja palveluita liittyen terveisiin elämäntapoihin, elämänhallintaan, vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin ja harrastuksiin.
- Tuotetaan toimialojen ja palvelualueiden sekä muiden toimijoiden yhteistyönä aktiiviseen elämäntapaan kannustavia palveluja ja palvelupolkuja.
- Vahvistetaan liikunnallisen elämäntavan edistämistä ja osaamista Kaikkia liikuttava Turku (Turku Future Sports) –konseptilla.

2.3.2 Toteutetaan palveluja yhteistyöllä kansalais- ja järjestötoiminnan kanssa

Toimiva yhteistyö kaupungin ja kansalais- ja järjestötoiminnan välillä varmistaa kustannustehokkaat palvelut, joita kaupungin ei tarvitse välttämättä kokonaan tuottaa itse. Kaikissa palveluissa tarkastellaan tuottamistapoja yhä enemmän yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa ja siirretään

soveltuvia osia kaupungin tukemana kolmannen sektorin tuotettavaksi. Yhteistyötä tehdään kaupungin toimijoiden varmistamana niin, että vapaa kansalais- ja järjestötoiminta on vahvasti mukana ja vastuussa. Kaupunki tarjoaa tukipalveluja ja koulutusta kansalais- ja järjestökumppaneille tarkoituksenmukaiseksi katsomillaan alueilla. Osallistuminen kansalais- ja järjestötoimintaan lisää asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä aktiivisuutta ja elämänhallintaa.

Alatavoitteet:

- Avustusjärjestelmä uudistetaan ja yhtenäistetään tukemaan kaupungin strategisia tavoitteita. Avustusrekisterillä lisätään avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.
- Avustusten jakamiseen luodaan malli, jossa suuremmat vakiintuneet toimijat kuuluvat sopimusten piiriin ja jossa pienemmät ja vaihtuvat avustusten saajat täydentävät ja monipuolistavat palvelutarjontaa.
- Tuotetaan vapaa-aikatoimialan palveluja lisääntyvässä aktiivisessa kumppanuudessa ja vuorovaikutuksessa strategisesti tärkeiden kansalais- ja järjestötoimijoiden kanssa.
- Varmistetaan yhteistyöfoorumien toimintaa yhdessä kolmannen sektorin kanssa.

2.3.3 Aktiivista elämäntapaa edistävät palvelut kohdennetaan hyödyntämällä paremmin asiakas- ja asukastietoa

Kaupungin asukkaiden ja asiakkaiden tunteminen auttaa suuntamaan kaupungin voimavaroja palveluihin, jotka tuovat suurimman hyödyn ja vaikuttavuuden. Samalla asiakkaiden palvelukokemusta voidaan parantaa. Asiakastuntemusta voidaan hyödyntää sekä kaupungin omassa että kumppanien palvelutuotannossa. Vastaavasti aktivointipalveluja tuottavalle kansalais- ja järjestötoiminnalle on tarjottava riittävästi tietoa kaupungin toiminnasta ja palveluista.

Asiakastuntemus kasvaa vahvistamalla vuorovaikutteisuutta sekä suunnittelussa että asiakasrajapinnassa. Digitaalisten medioiden hyödyntämisen lisäksi kommunikaatiota tarvitaan lisää arjen työssä asiakkaiden ja asukkaiden kanssa. Samalla kaupungin omaa vuorovaikutusosaamista ja kulttuurien osaamista on kasvatettava.

Alatavoitteet:

- Lisätään asukas- ja asiakastiedon sekä tutkimustiedon hyödyntämistä osana palvelujen suunnittelua ja toteutusta sekä arviointi- ja kehittämistyötä.
- Lisätään vuorovaikutusta kaupungin ja sen asukkaiden välillä.
- Digitaalisia medioita hyödynnetään aktiivisen elämäntavan ja vuorovaikutteisuuden kasvattamisessa.

2.3.4 Vahvistetaan aluenäkökulmaa asuinalueiden ominaispiirteitä hyödyntämällä

Ymmärtämällä kaupungin alueiden ominaispiirteet voidaan paremmin tukea positiivisen alueidentiteetin vahvistumista. Alueellisen identiteetin vahvistuminen lisää asukkaiden sitoutumista

asuinalueeseensa ja turvallisuuden tunnetta, mikä puolestaan vähentää lieveilmiöitä, kuten ilkkivaltaa. Alueiden tilojen avaaminen mahdollisuuksien mukaan kuntalaisten käyttöön luo puitteet oma-aloitteiselle toiminnalle. Kaupunkilaisilla tulee olla mahdollisuudet toteuttaa tärkeäksi koekemiaan asioita itseohjautuvasti omalla asuinalueellaan yksin, ryhmissä ja yhdistyksissä.

Alatavoitteet:

- Vakiinnutetaan kaupungin eri alueilla työskentelevien kaupungin toimijoiden yhteistyö, johon osallistuminen on osa perustyötä kaikilla toimialoilla.
- Tarjotaan asukkaille alueen soveltuvia tiloja omatoimiseen käyttöön sekä kannustetaan heitä oma-aloitteisuuteen.
- Alueiden identiteettiä vahvistetaan kaupungin sekä sen asukkaiden ja asiakkaiden yhteisellä suunnittelulla ja mahdollistamalla identiteettiä vahvistavia toimintoja ja tapahtumia alueilla.
- Puututaan alueiden eriytymiskehitykseen ja pyritään vähentämään huono-osaisuuden lisääntymistä.

2.3.5 Osallisuutta lisätään ottamalla se osaksi suunnittelua, toteuttamista ja päätöksentekoa

Osallisuus on kaupungin perustoimintaa, jossa on kyse vuorovaikutuksesta, viestinnästä ja yhteistyöstä kuntalaisten, päätösten valmistelijoiden ja luottamushenkilöiden välillä. Antamalla kuntalaisille mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin jo valmisteluvaiheessa, sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin ja päätöksiin kasvaa. Osallisuus on myös hyvinvoinnin tärkeä osatekijä, jonka tulee näkyä asukkaille konkreettisen tekemisen mahdollisuuksina erityisesti asukkaiden omilla asuinalueilla.

Osallisuus tukee tavoitetta kaupunki- ja palvelusuunnittelun asukas- ja asiakaslähtöisestä toteuttamisesta. Vuorovaikutteiset ja osallistavat suunnitteluprosessit varmistavat, että kaupungin palvelut, tilat ja rakenteet vastaavat asiakkaiden tarpeita.

Alatavoitteet:

- Osallisuuden painopisteinä ovat kaupunginosa- ja teemaosallisuus sekä lasten ja nuorten ja erityisryhmien osallisuus.
- Hyödynnetään digitaalisia ratkaisuja asukkaiden osallistamisessa, aloitteiden ja palautteiden keräämisessä ja niiden hyödyntämisessä.
- Mahdollistetaan asukkaiden osallisuus myös kertaluonteisesti.

2.3.6 Turun asemaa eurooppalaisena kulttuurikaupunkina ja kaupunkikulttuurin edelläkävijänä vahvistetaan kehittämällä uudenlaisia kulttuuriin osallistumisen muotoja

Kulttuurikaupungissa kulttuurin käsite ymmärretään laajasti. Kulttuurikaupungissa vahvistetaan ja tuetaan monimuotoisen kulttuuritarjonnan syntymistä pitkäaikaisista moniulotteisista tuotannoista aina pieniin ja vaihtuviin pop up -ilmiöihin. Turku on kulttuurin edelläkävijäkaupunki, jossa vallitsee vapaa ja rohkeaseva tekemisen meininki. Turku kehittää edelleen uudenlaisia kulttuuriin osallistumisen ja kulttuurin harrastamisen muotoja.

Alatavoitteet:

- Sekä kaupungin omassa toiminnassa että vapaalla kentällä toteutetaan uudenlaisia kulttuuritoiminnan muotoja ja kaupunkikulttuuritapahtumia.
- Korostetaan luovuutta ja innovatiivisuutta kaupungin toiminnassa ja palvelutuotannossa sekä tuodaan kulttuuria eri muodoissaan asukkaiden arkeen ja vapaa-aikaan.
- Edistetään ”Kulttuuri tekee hyvää” -ajattelua ja taiteen sekä kulttuurin rikkautta osana palvelujen suunnittelua ja kehittämistä.
- Historiamuseon toteuttamisella vahvistetaan kaupungin vetovoimaa.

2.3.7 Hyvän elämän Turku luodaan ottamalla aktiivisuus elämäntavaksi

Kaupungin tavoitteena on saada aktiivisuus mahdollisimman monen turkulaisen elämäntavaksi tarjoamalla turkulaisten arkeen ja juhlaan elämäniloa, elämyksiä, liikettä, tietoa ja taitoa. Liikunnallisen, aktiivisen elämäntavan tuottama lisäarvo on kaupungin talouden ja toiminnan kannalta merkittävä. Sillä saavutetaan myös inhimillistä hyötyä ja vaikuttavuutta parantuneen elämänlaadun muodossa. Taiteella ja kulttuuritoiminnalla on todettu yhteys hyvään terveyteen, parempaan työkykyyn ja hyvän elämän kokemuksiin.

Turku on vetovoimaisten liikunta- ja kulttuuritapahtumien sekä nähtävyyksien kaupunki ja sellaisena ainutlaatuinen Suomessa. Historiallisesti monikerroksinen ja palveluiltaan ajanmukainen kaupunki on sekä viihtyisä asuinpaikka että vetovoimainen matkailukohde. Monipuolinen vapaa-ajan tarjonta luo sekä asukkaille että matkailijoille innostavan oppimis- ja kokemusympäristön.

Liikkuminen elämäntavaksi

Liikuntapalvelujen tavoitteena on mahdollistaa liikunnallinen ja yhteisöllinen elämä asukkaille. Palvelut toteutetaan paikallisella ja alueellisella yhteistyöllä, luomalla terveyttä edistävän liikunnan mahdollisuuksia, tukemalla kansalaistoimintaa, tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa erityisesti passiivisille ja erityisryhmille.

Alatavoitteet:

- Kannustetaan terveytensä kannalta liian vähän liikkuvia lisäämään liikunnan määrää.
- Lisätään kaupungin ymmärrystä vähän liikkuvien palvelutarpeista.
- Kehitetään lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia yhdessä liikuntajärjestöjen kanssa, jotta lapset kiinnittyvät liikunnalliseen elämäntapaan.
- Pyritään turvaamaan jokaiselle lapselle mahdollisuus vähintään yhteen harrastukseen.

- Säännöllisellä liikuntaharrastuksella ehkäistään dropout- ja dropoff-ilmiöitä ja luodaan nuorille mielekkäitä liikuntamahdollisuuksia yhteistyössä liikuntaseurojen kanssa
- Edistetään liikuntamahdollisuuksien esteettömyyttä ja saavutettavuutta.
- Kehitetään liikuntaolosuhteita, avustuksia ja kumppanuuksia kaupungin strategisten tavoitteiden mukaisesti.
- Sitoutetaan kaikki toimijat ehkäisemään ja kitkemään koulukiusaamista.
- Aktivoivia toimia kohdistetaan erityisesti peruskoulun päättäneisiin nuoriin miehiin.

Kulttuuri tekee hyvää

Kulttuuria tuottavat Turussa sekä kaupunki itse että kolmas sektori. Eri kulttuuritoimijoiden välinen yhteistyö on yhä tärkeämpää ja sitä tuetaan avustuksista päätettäessä. Kaupungin omat kulttuuripalvelut mahdollistavat kulttuurin perustarjonnan, jota vapaa kenttä täydentää. Kulttuuripalvelujen kynnystä tulee edelleen madaltaa ja asiakaslähtöisyyttä vahvistaa. Ihmisten arjessa näkyvien matalan kynnyksen kulttuuripalvelujen lisäksi tarvitaan vetovoimaisia huipputuotantoja, jotka kasvattavat kaupungin matkailullista kiinnostavuutta ja kilpailukykyä.

Alatavoitteet:

- Kasvatetaan kulttuuripalvelujen asiakaslähtöisyyttä uusien asiakasryhmien tavoittamiseksi.
- Kirjastopalveluissa edistetään kaikenikäisten lukutaitoa, elinikäistä oppimista ja aktiivista kansalaisuutta.
- Museotoimintaa uudistetaan kokemuksellisen perhe- ja matkailutoiminnan suuntaan.
- Museopalveluissa viranomaistoiminnan palvelutasoa ja joustavuutta lisätään ja mahdollistetaan ajallisesti kerrostuneen kaupunkikuvan kehittäminen.
- Vahvistetaan Turku taidemusiikin dynaamisena keskittymänä ja taiteilijavierailijoiden esiintymispaikkana sekä kiinnostavana yhteistyökumppanina musiikin alalla.
- Ennakoidaan palvelutarpeiden muutoksia, muokataan uusia palvelukonsepteja ja rohkaistaan toimijoita järjestämään uudenlaisia kulttuuritapahtumia ja -ilmiöitä.
- Edistetään kulttuurin vapaan kentän toimintaedellytyksiä ja lisätään yhteistyötä.
- Peruskorjattu teatteritalo luo Turun kaupunginteatteri Oy:lle edellytykset aiempaa asiakaslähtöisemmälle ja kustannustehokkaammalle toiminnalle.
- Kaupungin kulttuuripalvelut tarjoavat kansallisen ja kansainvälisen tason kulttuurielämyksiä kaupunkilaisille ja muualta tuleville.
- Tuotannot valmistellaan ja suunnitellaan koordinoitusti ja hyödynnetään yhteisesti kaupunkitasolla.
- Tuetaan kaikkien väestöryhmien mahdollisuutta päästä kulttuurin pariin.
- Tunnistetaan taiteen ja kulttuurin laajat hyvinvointivaikutukset, ja toimialat ylittävissä palvelutuotannossa hyödynnetään kaupungin oman toiminnan lisäksi myös kolmannen sektorin organisaatioiden osaamista. Edistetään ”Kulttuuri tekee hyvää” -ajattelua.

Lasten ja nuorten kasvu tasapainoiseen elämään

Tavoitteena on, että lapset ja nuoret kasvavat aktiivisiksi ja yhteisvastuuta kantaviksi kaupunkilaisiksi. Heille on tarjottava mahdollisuudet osallistua tasavertaisesti kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan toimintaan sekä nuorisopalveluihin ja palvelujen suunnitteluun. Ennaltaehkäisevät palvelut ja virikkeellinen toiminta ylläpitävät lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä.

Alatavoitteet:

- Otetaan lapset ja nuoret aktiivisesti mukaan heitä koskevien asioiden suunnitteluun, valmisteluun ja toteuttamiseen.
- Tuetaan ja hyödynnetään vuorovaikutteisen demokratian keinoja yhdessä lasten ja nuorten kanssa.
- Mahdollistetaan monipuolisen nuorisokulttuurin toteutuminen.
- Laajennetaan nuorisotyön painopistettä tilojen järjestämisestä nuorisotyön sisällön kehittämiseen.
- Kehitetään yhteiskäytössä olevien tilojen palveluja.
- Varmistetaan, että lapsi ja nuori saa tarvitessaan aikuisen tukea ja läsnäoloa sekä liikunnan ja kulttuurin virikkeitä.

3 Kilpailukyky ja kestävä kasvu

Kilpailukyky ja kestävä kasvu-ohjelma koostuu kolmesta pääteemasta:

1. Yrittävä ja osaava Turku
2. Vaikuttava ja uudistuva Turku
3. Rakentuva Turku ja ympäristö

Yrittävä ja osaava Turku -osiossa on kuvattu kaupungin linjaukset yritysten ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja innovaatioiden tukemiseen, työllistämistoiminnan uudistamiseen sekä logistisen aseman vahvistamisessa. Osiossa käsitellään myös kaupungin vetovoimaa matkailijoiden, tapahtumien ja kongressien kaupunkina sekä Suomen vetovoimaisimman yliopisto- ja opiskelijakaupungin aseman vahvistamista.

Vaikuttava ja uudistuva Turku -osiossa on kuvattu kaupungin oman toiminnan uudistumista, omistajaohjauksen vaikuttavuuden parantamista, tilojen käytön uudistamista sekä sähköisten palvelukanavien rakentamista.

Rakentuva Turku ja ympäristö -osiossa on kuvattu kaupunkirakentamisen suuntaviivat, keskustan kehittäminen, ilmasto- ja ympäristöpolitiikan tavoitteet sekä asumisen painopisteet ja tavoitteet.

Pääteemojen alla on kuvattu strategiaproessin tuloksena syntyneet keskeiset strategiset linjaukset. Kukin linjaus näkyy omana alaotsikkonaan, jonka alla kerrotaan linjauksen keskeinen ajatus. Linjauksia tarkennetaan konkreettisempien alatavoitteiden muodossa.

3.1 Yrittävä ja osaava Turku

Suomen Turku ei kilpaile vain alueellisesti tai kansallisesti. Kilpailu käydään yhä enemmän myös kansainvälisellä tasolla. Kilpailu on kovaa ja sitä käydään työpaikoista, osaajista, yrityksistä, investoinneista ja asukkaista. Menestyminen edellyttää kaupungilta hyvää yhteistyötä asukkaiden, yritysten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja oppilaitosten sekä muiden kumppanien kanssa. Turku haluaa olla kansainvälisesti kiinnostava ja kilpailukykyinen pohjoisen Itämeren kaupunki, jossa kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa.

Turun alueella on monipuolinen elinkeinorakenne, joka tarvitsee tuekseen laadukkaat ja joustavat yritys- ja innovaatiopalvelut. Paras tapa hoitaa työllisyyttä on kehittää ja tukea yritysten syntyä, kilpailukykyä ja kasvua, jolloin työvoimalle syntyy aitoa ja pysyvää kysyntää. Turun logistinen sijainti EU:n TEN-T (Trans European Network) runkoverkossa ja osana Tukholmasta, Turun ja Helsingin kautta Pietariin ulottuvalla kasvuvyöhykkeellä tarjoaa kaupungille mahdollisuudet kehittyä merkittävänä logistisena solmukohtana.

Turun erityisenä vahvuutena ovat laadukkaat yliopistot, ammattikorkeakoulut ja muut oppilaitokset. Ne tukevat kaupungin jatkuvaa uudistumista luomalla pohjaa laaja-alaiselle osaamiselle ja luovuudelle. Turun 40 000 opiskelijaa ovat merkittävä potentiaali kaupungille ja sen yrityksille.

2020-luvun puoliväliin ulottuva positiivisen rakennemuutoksen kasvuvaihe on erityishaaste, joka on huomioitava läpileikkaavasti kaupungin elinkeinopolitiikassa ja erityisesti koulutus-, yritys- ja innovaatiopalvelujen kehittämisessä. Yritysten kilpailukyvyyn edellyttämä huipputaaminen on turvattava Turussa pitkäjänteisesti.

Matkailu- ja kongressikaupunkina kehittymisen näkökulmasta Turun historia, kulttuuripalvelut, tapahtumatoiminta, saaristo, merellisyys ja joki ovat merkittäviä vetovoima- ja elinvoimatekijöitä.

3.1.1 Turun alueen kilpailukyvyyn ja työllisyyden kasvua vauhditetaan alueellisia elinkeino- ja innovaatiopalveluja uudistamalla

Turun alueen menestys rakentuu suunnitelmalliselle yhteistyölle, jota tehdään laajalla rintamalla korkeakoulujen ja muiden kumppanien kanssa. Keskeisenä tavoitteena on edistää innovaatioiden syntymistä ja työllisyyttä. Innovaatiot ovat välttämättömiä ympäristöystävällisemmän yhteiskunnan luomiseksi ja elämänlaadun parantamiseksi, mutta niitä tarvitaan myös kilpailukyvyyn säilyttämiseksi ja kasvattamiseksi globaaleilla markkinoilla. Innovoinnille hedelmällinen maaperä syntyy tutkimuksen, tuotekehityksen ja asiakasnäkökulman yhdistyessä luontevalla tavalla. Positiivisen rakennemuutoksen myötä tapahtuneen nopean toimintaympäristön muutoksen johdosta erityinen painopiste on tekniikan alan tutkimusperinteen ja koulutuksen vahvistaminen Turussa.

Alatavoitteet:

- Alueen innovaatiopalvelut tuotetaan ja niiden kehittäminen toteutetaan yhdessä korkeakoulujen ja muiden kumppaneiden kanssa.
- Laajennetaan Turku Future Technologies –yhteistyöalustaa tutkimus- ja kehitystoiminnan lisäksi myös koulutukseen sekä koulutuksen ja tutkimuksen infrastruktuurikehitykseen edistämällä Turun korkeakoulujen Osaamistehdas-yhteistyösopimuksen toteutumista.

- Yleisten innovaatiopalvelujen lisäksi tuotetaan tarvittavia erityispalveluja ja kehitysalustoja käynnistettävälle ja selvitettävälle aloille, joita ovat valmistava teknologiateollisuus, meriteollisuus, biotekniikka, lääketiede, kemia, soveltava ICT ja terveys-, materiaali-, logistiikka-, elintarvike-, ruoka- ja matkailuala sekä luovat alat.
- Kaupunki toimii alustatalouden edelläkävijänä tarjoamalla kehitysalustoja, jotka mahdollistaen uudenlaisten palveluiden ja tuotteiden syntymisen.
- Alueen innovaatiotalouden kehittymistä vahvistetaan kaupungin omien hankintojen kautta ja ottamalla ennakkoluulottomasti käyttöön uusia toimintamalleja.
- Turun kaupungin asemaa kiinnostavana elokuvatuotantokaupunkina vahvistetaan.

3.1.2 Yritysten toimintaedellytyksiä parannetaan uudistamalla Turun kaupungin tarjoamia yrityspalveluja

Ympäristö, jossa yritykset toimivat, on jatkuvassa muutoksessa. Nopeus ja ketteruus toiminnan suuntaamisessa ja kilpailukyvyyn kehittämässä ovat avainasemassa. Kaupunki voi omalla toiminnallaan ja omilla palveluillaan merkittävästi tukea näitä tavoitteita ja vauhdittaa kansainvälisillekin yrityksille kiinnostavan toimintaympäristön kasvua. Yrityspalveluja suunnataan vahvoille kasvualoille, joiden työllistävä merkitys on voimakkaassa kasvussa.

Alatavoitteet:

- Alueen monipuolisen elinkeinorakenteen kehittämistä jatketaan tuottamalla yhden luukun periaatteella joustavia, asiakaslähtöisiä ja ajantasaisia yritys- ja elinkeinopalveluja elinkaaren eri vaiheissa oleville yrityksille siten, että asiakkaiden tarpeista huolehditaan kokonaisvaltaisesti.
- Vahvistetaan yrityspalveluja ja niiden ohjausta yrityslähtöisesti valmistavan teknologiateollisuuden ja meriteollisuuden toimialoilla.
- Kaupungin houkuttelevuutta kansainvälisenä investointikohteena ja yrityskaupunkina lisätään ja terävöitetään tekemällä tavoitteellista ja aktiivista markkinointi- ja myyntityötä kansallisesti ja kansainvälisesti.

3.1.3 Elinkeinoelämän kilpailuetua kasvatetaan vahvistamalla Turun logistista asemaa ja logistiikkapalveluja

Logistinen saavutettavuus on kriittinen menestystekijä elinkeinon, matkailun sekä opiskelija- ja kongressikaupungin kehittymiselle. Lähtökohdan Turun logistisen aseman kehittämiseksi antaa sen sijainti Itämeren alueen merkittävimpien liikenne- ja tavaravirtojen yhtymäkohdassa. Turku sijaitsee pohjoisella kasvuvyöhykkeellä ja osana EU:n TEN-T (Trans European Network) ydinverkostokäytävää. Tämä mahdollistaa Turun kehittymisen logistisena solmukohtana, jossa kaikki liikennemuodot yhdistyvät toisiinsa saumattomasti ja jonka tarjoamat yhteydet ja palvelut tuovat selkeää lisäarvoa koko Lounais-Suomen elinkeinoelämälle.

Erityisen tärkeää kehittymisen kannalta on nopean junayhteyden saaminen Turun ja Helsingin välille. Yhtenäisen työssäkäyntialueen laajentaminen tuo kaupungeille synergiaetuja ja parantaa työmarkkinoiden toimivuutta.

Positiivinen rakennemuutos lisää elinkeinoelämän tarvetta suorille lentoyhteyksille Eurooppaan sekä korostaa sujuvan logistiikan kriittistä asemaa yritysten houkuttelemisessa ja rahtiliikenteen sujuvuudessa.

Alatavoitteet:

- TEN-T –ydinverkkokäytävän kehitystavoitteiden saavuttamiseksi tehdään tarvittavat kansalliset ja paikalliset toteutuspäätökset liittyen Turun ja Helsingin väliseen oikorataan, E18-kehätiehen ja Turun matkakeskukseen.
- Multimodaalilogistiikkajärjestelmää, joka kattaa kaikki liikennemuodot, kehitetään erikseen laadittavan kehittämis- ja kasvusuunnitelman mukaisesti.
- Lentoliikennettä ja lentoaseman ympäristöä Suomen kakkoskenttänä kehitetään matkustaja- ja rahtiliikenteen kasvattamiseksi.
- Alueen elinkeinoelämän kasvaviin lentoyhteystarpeisiin vastataan aktiivisella yhteydenpidolla operaattoreihin yhteistyössä elinkeinoelämän järjestöjen ja yritysten kanssa.
- Satamaa ja sen kehittymistä tuetaan ja sen kilpailukyky varmistetaan kumppanuuksiin perustuvalla yhteistyöllä logistiikka-alan johtavien toimijoiden kanssa.
- Lounaisrannikon strategista satamayhteistyötä jatketaan.

3.1.4 Tuetaan työllisyyden paranemista uudistamalla kaupungin työllistämistoimintaa ja lisäämällä maahanmuuttajien työelämäyhteyksiä

Elinkeinorakenteen muuttuessa kaupungin on kyettävä uudistamaan työllistämistoimintansa. Alueen työllistämispalveluita tuottavien eri tahojen yhteistoiminta on avainasemassa työllisyyden parantamisessa. Positiivisen rakennemuutoksen johdosta työvoiman kysyntä on noussut nopeasti. Työllisyyden kohtaanto-ongelma edellyttää laaja-alaisia toimenpiteitä.

Vieraskielinen väestö muuttaa Turkuun monenlaisista kulttuuriympäristöistä. Myös osaaminen vaihtelee selvästi enemmän kuin suomalaisilla keskimäärin. Joukkoon mahtuu huippuosaajia mutta myös täysin kouluttamattomia. Turulla on mahdollisuus kasvaa monikulttuurisen osaamisen ja koulutuksen kaupungiksi, jossa työnantajat rekrytoivat aktiivisesti maahanmuuttajataustaisia vieraskielisiä osaajia. Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys ovat Turun erityisiä voimavaroja, joita voidaan hyödyntää elinkeinoelämän kilpailukyvyn kasvattamisessa

Alatavoitteet:

- Haetaan uusia, innovatiivisia ratkaisuja työttömien työllistämiseksi ja tuetaan oppilaitoksista valmistuneiden työllistymistä.
- Osoitetaan kaupungin tehokkuus kasvupalveluiden järjestäjänä muun muassa työvoima- ja elinkeinokokeilun avulla.

- Kaupunki etsii yhdessä koulutuksen järjestäjien ja muiden työllisyyttä ja yrittäjyyttä edistävien tahojen kanssa keinoja vieraskielisten ryhmien työllisyysasteen nostoon ja osaamisen hyödyntämiseen.
- Suomalaisen ja maahanmuuttajien kulttuurien tuntemusta ja vuorovaikutusta lisätään.
- Vahvistetaan Turkuun työskentelemään muuttavien kiinnittyminen Turkuun ja alueen elinkeinoelämään.
- Kansainvälisille osaajille ja heidän perheilleen laaditaan yhden luukun periaatteella palvelupaketti muuton helpottamiseksi.
- Kaupunki lisää palveluitaan koskevaa englanninkielistä viestintää.

3.1.5 Turkua kehitetään merkittävänä matkailu-, kongressi- ja tapahtumakaupunkina

Matkailun, kongressien ja erilaisten tapahtumien merkitys Turun taloudelle ja työllistäjänä on merkittävä. Kulttuuripääkaupunkivuosi antoi erinomaisen pohjan kehittää edelleen vilkasta tapahtumatoimintaa, joka vahvistaa Turun elinvoimaisuutta, vetovoimaisuutta ja asukkaiden hyvinvointia. Tunnettuuden kasvu edistää myös Turun kehittymistä kongressikaupunkina.

Ensimmäinen kokemus Turun kaupungista syntyy usein juuri kongressivierailun tai matkailun kautta. Syntynyt mielikuva kaupungin vetovoimaisuudesta, houkuttelevuudesta ja elinvoimasta vaikuttaa tuleviin päätöksiin opiskelupaikan, työpaikan tai yrityksen sijoittautumispaikan valinnassa. Siksi matkailu, kongressit ja tapahtumatoiminta vaikuttavat välillisesti koko talousalueen kilpailukykyyn.

Alatavoitteet:

- Venäläismatkailun kehittämiseksi laaditaan erillinen alueellinen palvelu- ja markkinointisuunnitelma, jonka tavoitteena on tarjota matkailijoille nykyistä enemmän ja parempia palveluja venäjän kielellä.
- Matkailun kehittämiseksi laaditaan kehittämissuunnitelma sekä erillinen alueellinen markkinointisuunnitelma sisältäen saaristomatkailun.
- Sportti-, terveys- ja hyvinvointimatkailu kytketään osaksi matkailukonseptia.
- Kaikkia liikuttava Turku (Turku Future Sport) –konseptilla tehdään hyvinvoinnin, liikunnan ja urheilun tulevaisuutta tuomalla yhteen palvelut, tutkimustoiminta, yrittäjyys ja innovaatiotoiminta.
- Markkinointitoimenpiteitä toteutetaan Ruotsiin ja erityisesti suur-Tukholman alueelle keskeisten kumppanien kanssa kulttuuri- ja vapaa-ajanmatkailun lisäämiseksi.
- Tapahtumatoimintaa hyödynnetään koko kaupungin markkinoinnissa, ja sen kärkinä ovat KulttuuriTurku-, MeriTurku- ja YritysTurku -teemat.
- Ympärivuotisen matkailun lisäämiseksi tapahtumatoimintaa laajennetaan myös kesäkauden ulkopuolella.
- Kansainvälisiä ja kansallisia tapahtumia ja kongresseja haetaan aktiivisesti yhteistyössä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa.

- Kaupunkikulttuuriin liittyviä vetovoimatapahtumia tuotetaan laajassa yhteistyössä kaupungin sisällä sekä kansallisessa että kansainvälisessä yhteistyössä.
- Matkailijoiden liikkumista ja toimimista kaupungin alueella helpotetaan tarjoamalla uudenlaisia digitaalisia palveluja ja huomioimalla opasteissa myös kansainvälisten matkailijoiden tarpeet.
- Kongressi- ja tapahtumatoiminta kytketään tiiviimmin kauppohen ja ravintoloiden palvelutarjontaan.

3.1.6 Turun asemaa Suomen vetovoimaisimpana yliopisto- ja opiskelijakaupunkina vahvistetaan

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toiminta luo vahvan pohjan alueen kehittymiselle innovatiivisena ja kilpailukykyisenä kaupunkina. Turun 40 000 opiskelijaa ovat merkittävä potentiaali yritysten, kaupan ja kaupungin näkökulmasta. Vetovoimainen opiskelijakaupunki tarvitsee yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen laadukkaan koulutustarjonnan lisäksi toimivat opiskelijapalvelut sekä monipuoliset asumismahdollisuudet.

Positiivisen rakennemuutoksen ja yritysten pitkän aikavälin kilpailukyvyn turvaamiseksi panostetaan erityisesti tekniikan alan koulutuksen määrään, laadun ja vetovoiman vahvistamiseen.

Alatavoitteet:

- Kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä vahvistetaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Kaupungin näkökulmasta korkeakoulujen yhteistoiminnalliset toimenpiteet ja hankkeet ovat ensisijaisia.
- Luodaan pohjaa oppilaitosten, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen monialaiselle koulutus- ja tutkimusyhteistyölle ja laajennetaan niiden, kaupungin sekä elinkeinoelämän välistä yhteistyötä.
- Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja oppilaitosten kanssa tehtävää viestintä- ja markkinointiyhteistyötä lisätään.
- Vahvistetaan Turussa opiskelleiden yhteyttä opiskelukaupunkiinsa yhteistyössä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa.
- Yliopistojen kanssa tehtävää kaupunkitutkimusohjelmaa jatketaan. Kansainvälisen vertailun osuutta lisätään. Tutkimustuloksia hyödynnetään oman toiminnan kehittämisessä.
- Turun vetovoimaisuutta yliopisto- ja opiskelijakaupunkina vahvistetaan yhteistyössä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja oppilaitosten kanssa. Opiskelijakaupunki Turku –yhteistyön toteuttamista kaupungin, korkeakoulujen ja opiskelijajärjestöjen kanssa jatketaan.
- Mahdollistetaan opiskelijoiden järjestämien tapahtumien toteuttaminen elävään opiskelijakaupunkiin kuuluvana asiana.
- Kaupunkikeskustaan kytkeytyvän tiedepuiston ja kampus-alueiden kehittämistä jatketaan suunnitelmallisesti siten, että Turun innovaatiokeskittymän identiteetti, rooli ja asema vahvistuvat.

- Kehitetään edelleen Turun monipuolista ja vetovoimaista opiskelija-asumista ja tarjotaan Suomen parhaat opiskelija-asumisen edellytykset. Turvataan kansainvälisten vaihto-opiskelijoiden asumismahdollisuudet.

3.2 Vaikuttava ja uudistuva Turku

Kaupunkiseudun kilpailukyky, elinvoimaisuus ja vetovoimaisuus syntyvät monista eri osatekijöistä. Kaupungin tehtävänä on omalla toiminnallaan mahdollistaa kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin kasvu. Kaupungin rinnalla uudistamista ja kehittämistä ovat toteuttamassa asukkaat, yritykset, yliopistot, ammattikorkeakoulut, oppilaitokset ja muut kumppanit.

Kaupunki toteuttaa perustehtävänsä sekä strategisia linjauksia käytettävissään olevien taloudellisten ja muiden voimavarojen puitteissa. Yhä tärkeämmäksi kysymykseksi nousee, miten rajallisia voimavaroja voidaan hallita ja hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. Tuottavuus voi kasvaa ai-noastaan toimintatapoja muuttamalla, ja siksi organisaation kyky uudistua jatkuvasti on avainasemassa. Uudistumisen lähtökohtana ovat toiminnan läpinäkyvyys ja tietoon perustuva johtaminen, jota tuetaan ajanmukaisilla tietojärjestelmillä ja data-analytiikkaa hyödyntämällä. Tämän vuoksi kaupunki haluaa tuntea asukkaansa ja asiakkaansa paremmin.

Palvelujen ja toimintojen digitalisointi mahdollistaa organisaatio- ja kustannusrakenteen keventämisen ja henkilöstön ajankäytön kohdentamisen vaativampiin tehtäviin. Asukkaille ja asiakkaille tämä tarkoittaa aikaisempaa parempia mahdollisuuksia käyttää kaupungin palveluja ajasta ja paikasta riippumatta. Uudistamalla palveluja laajalla innovaatioyhteistyöllä avoimuuden periaatteita noudattaen kaupunki edistää myös uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja palvelumuotojen syntymistä. Jotta kehittäminen olisi tehokasta, tarvitaan kaupunkitasolla yhteisiä menetelmiä ja työvälineitä, joilla kehittämistä hallitaan.

Keskeisiä elementtejä tuottavuuden parantamisessa ovat lisäksi kaupungin tilojen käytön tehostaminen, aktiivinen omistajaohjaus ja tukipalvelujen tuotteistaminen. Yhteiset pelisäännöt varmistavat kaupungin voimavarojen tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen käytön.

3.2.1 Tuottavuutta ja uudistumiskykyä kasvatetaan edistämällä innovaatioita

Tuottavuushaasteiden ratkaiseminen edellyttää uudenlaista ajattelua ja yhteistyötä. Tekemällä asioita yhdessä kumppanien kanssa ja rohkeasti kokeilemalla toiminta uudistuu. Samalla myös tuottavuus paranee. Innovaatioiden edistäminen onkin eräs tärkeimmistä keinoista, joilla julkinen sektori voi selvitä tulevien vuosien haasteista. Suunnittelemalla toiminnan kehittämistä ja hankintoja laajalla yhteistyöllä luodaan samalla markkinoita ja kasvualustaa uusille ratkaisuille.

Alatavoitteet:

- Varmistetaan laajalla osallisuudella kaupungin asukkaiden, asiakkaiden ja kumppanien kanssa, että strategiset tavoitteet ovat yhteneväiset ja ymmärrettävät kaikille osapuolille.
- Sovitaan tarkoituksenmukaisesta työnjaosta ja yhteistyömalleista, joilla tavoitteisiin päästään.
- Kokeillaan rohkeasti uusia palvelumalleja ja uusia toimintatapoja yhdessä kumppanien kanssa.
- Hyödynnetään systemaattisesti asukkailta ja asiakkailta saatavaa palautetta palvelujen suunnittelussa ja toteuttamisessa palvelumuotoilun keinoin.

- Määritellään hankintoja aikaisempaa laajemmassa yhteistyössä tarjoajien ja loppukäyttäjien kanssa.
- Kaupungin hankintamenettelyt toteutetaan niin, että ne luovat mahdollisuuksia ja kannustavat innovatiivisiin hankintoihin. Kaupungille laaditaan uusi ajantasainen hankintastrategia

3.2.2 Tuloksellisuutta parannetaan hyvällä johtamisella, uusilla toimintatavoilla ja niitä tukevilla työvälineillä

Tuloksellisuus tarkoittaa, että asetetut tavoitteet saavutetaan kustannustehokkaasti. Kun tehdään oikeita asioita oikein, vaikuttavuus paranee ja tuottavuus kasvaa. Tuloksellisuuden saavuttaminen on merkittävä johtamishaaste, joka edellyttää uudenlaista ajattelua ja osaamista sekä toimintatapojen muutosta, jota tuetaan ottamalla käyttöön teknologisia innovaatioita. Hyvin johdetulla ja organisoidulla kehittämisellä varmistetaan, että tehdään oikeita asioita ja että kehittämisprojektien valmistelu sekä toteutus tapahtuvat laadukkaasti ja kustannustehokkaasti.

Alatavoitteet:

- Tuloksellisuutta ja mitattavia tavoitteita korostetaan kaikessa toiminnassa.
- Hyvällä johtamisella varmistetaan, että keskitytään niihin asioihin, jotka ovat tärkeimpiä sovittuun lopputuloksen saavuttamiseksi.
- Kaupungin johtamisjärjestelmää, organisaatiota ja ohjausmallia arvioidaan säännöllisesti ja muutetaan tarpeen mukaan vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksia.
- Mahdollistetaan toiminnan muutos hyödyntämällä aktiivisesti digitaalisia työvälineitä yhtenäisten kaupunkitason pelisääntöjen mukaisesti.
- Otetaan käyttöön kaupunkitason kehittämismalli ja sitä tukevat yhtenäiset työtavat ja -välineet kaikessa kehittämisessä.
- Valitaan strategiset kärkihankkeet, joilla edistetään keskeisiä strategisia tavoitteita, joiden toteuttamiseen ja resursointiin kiinnitetään erityistä huomiota.

3.2.3 Digitaalisia palveluja kehitetään laajalla ja avoimella yhteistyöllä

Kaupungin palvelukanavia kehitetään ja palveluja digitalisoidaan laajamittaisesti parhaita käytäntöjä ja valtakunnallista yhteistyötä hyödyntäen. Tietojärjestelmien tuottamaa dataa ja rajapintoja avataan kansalaisten ja yritysten käyttöön. Näin kaupunki osaltaan mahdollistaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja edistää lisäarvopalvelujen syntymistä. Digitaalisia palveluita kehitettäessä sekä tietojen avoimuutta ja yhteiskäyttöä lisättäessä tietoturvan eri näkökohdat otetaan huomioon. Kaupungin asukkaiden, asiakkaiden ja sidosryhmien on voitava olla vakuuttuneita siitä, että vuorovaikutus kaupungin kanssa perustuu luottamukselliseen ympäristöön, säännösten mukaisuuteen, yksityisyyteen ja tiedon suojaamiseen.

Alatavoitteet:

- Asiakkaiden itsepalvelumahdollisuuksia lisätään tarjoamalla digitaalisia ajasta ja paikasta riippumattomia palveluita.
- Luodaan palvelujen ja asiakkuuksien ohjausmalli, joka auttaa tarjoamaan kaupungin asukkaiden, asiakkaiden ja sidosryhmien tarpeisiin paremmin vastaavia palveluja kustannustehokkaalla tavalla.
- Sovitaan kaupunkitason periaatteet rajapintojen ja datan avoimuudelle ja noudatetaan näitä periaatteita kaikessa ICT-kehittämisessä ja hankinnoissa.
- Tiedot, palvelut, järjestelmät ja tietoliikenne suojataan tietoturva-vaatimukset huomioiden niin, että kaikki osapuolet voivat luottaa palvelun ja tietojen laatuun, toimivuuteen ja tietoturvaan.
- Noudatetaan tietojärjestelmien kehittämisessä ja hankinnoissa julkishallinnon kokonaisarkkitehtuuriperiaatteita.

3.2.4 Parempaa johtamista ja päätöksentekoa tuetaan tiedonhallintaa parantamalla

Kaupungin omaa tuotannollista toimintaa on kyettävä johtamaan perustuen laadukkaaseen tietoon tuotantotehtävistä ja palveluiden käytöstä. Tämä edellyttää tietojärjestelmien kehittämistä siten, että toimialakohtaisten sovellusten tiedot saadaan yhdistettyä ajantasaiseen taloustietoon.

Kun tiedonhallintaa kehitetään siten, että tietoa pystytään yhdistelemään yli organisaatio- ja tietojärjestelmärajojen, mahdollistetaan kokonaan uuden tiedon syntyminen. Uutta tietoa voidaan käyttää paitsi kaupungin oman toiminnan tuottavuuden parantamiseen, myös parempien asiakaspalvelujen tuottamiseen sekä uusien liiketoimintamallien mahdollistamiseen.

Alatavoitteet:

- Kehitetään kustannus- ja tuotelaskentaa siten, että ne tukevat paremmin sovittujen tavoitteiden seurannan ja johdon päätöksenteon tuen tarpeita.
- Kehitetään parempia menetelmiä toimintaympäristön muutosten arviointiin ja tuotetaan laadukasta tietoa päätöksenteon ja johtamisen tueksi.
- Kasvatetaan data-analytiikkaan liittyvää osaamista kouluttamalla kaupungin omaa henkilöstöä sekä hyödyntämällä kumppanuuksia.
- Kasvatetaan kaupungin omistaman datan arvoa luomalla datan kiertotalouden konsepti, jonka perustana on jo olemassa olevan tiedon tehokkaampi hyödyntäminen.
- Luodaan digitaalinen tietoalusta, jossa tiedon tuottajat, jalostajat ja hyödyntäjät kohtaavat.
- Tuetaan kumppanuuksien avulla aktiivisesti datan hyödyntämiseen perustuvan ekosysteemin syntymistä.

3.2.5 Omistajaohjauksen vaikuttavuutta parannetaan vahvistamalla konsernimaista toimintatapaa

Kaupunki toimii aktiivisena omistajana ohjaten konserniyhteisöjä niiden toiminnan luonteen edellyttämällä tavalla. Kaupunki määrittää selkeästi tavoitteensa omistajana sekä konserniyhteisöille kulloinkin voimassa olevat odotukset.

Alatavoitteet:

- Vahvistetaan konsernimaista työskentelyä luomalla yhteinen johtamisen vuosikello ja toimintatapa, jossa omistaja asettaa yhtiöille selkeät tavoitteet.
- Omistajaohjauksen vaikuttavuus määritellään yhtiön liiketoiminnan luonteeseen perustuen.
- Luodaan selkeät toimintamallit ja roolit omistajaohjauksen toteuttamiselle.
- Mahdollistetaan ja edellytetään konserniyhteisöjen välistä yhteistyötä, jolla voidaan saavuttaa tuottavuus- ja synergiaetuja.
- Hankintamenettelyt ja tukipalvelujen käyttöä koskevat ohjeistukset yhdenmukaistetaan tarkoituksenmukaisella tavalla.
- Luodaan yhteistyöfoorumit ja -käytännöt, joiden kautta parhaat käytännöt saadaan koko konsernin käyttöön.

3.2.6 Kaupungin perustoimintaa tuetaan parantamalla tukipalvelujen laatua ja kustannustehokkuutta

Eriytettyjen tukipalvelujen laadusta ja kilpailukyvystä huolehditaan tuotteistamalla kaikki tukipalvelut. Tukipalvelujen tuottamisessa keskitytään kaupungin toiminnan kannalta olennaisimpiin avainpalveluihin.

Alatavoitteet:

- Tuotteistetaan palvelukeskusten palvelutuotteet ja kehitetään palvelujen johtamisen edellyttämää kustannuslaskentaa.
- Järjestetään tukipalvelujen tuottaminen kaupungin kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.
- Järjestetään tukipalvelut laadukkaasti ja hinnaltaan kilpailukykyisesti.
- Parannetaan jatkuvasti tukipalvelujen tuottavuutta.

3.2.7 Tilojen käyttöä tehostetaan uudistamalla toimintamalleja

Kaupunki hakee uudenlaisia työtapoja ja palvelujen järjestämismalleja, jotka mahdollistavat tilojen käytön tehostamisen. Kytkemällä tilojen suunnittelu kiinteästi toiminnan suunnitteluun varmistetaan, että tilat palvelevat toiminnan tarpeita kustannustehokkaalla tavalla.

Alatavoitteet:

- Kaupungin käytössä olevaa tilamäärää vähennetään toimintatapoja muuttamalla, uusia teknologioita hyödyntämällä ja lisäämällä yhteispalvelupisteitä.
- Toimitilaratkaisuissa hyödynnetään ensisijaisesti kaupungin välittömästi ja välillisesti omistamaa tilakantaa ja tilojen yhteiskäyttöä lisätään.
- Kaupungin omasta käytöstä poistuneista tiloista luovutaan nopeasti ja vapautuvat resurssit kohdennetaan käytössä olevaan tilakantaan.
- Huolehditaan tilakannan arvon säilymisestä ja korjausvelkaa vähennetään.
- Käytetään erilaisia tilojen hallintamuotoja ja toteutus- sekä ylläpitomalleja pääomankäytön tehostamiseksi ja riskien hallitsemiseksi.

3.2.8 Strategista viestintää ja markkinointia toteutetaan kaupunkitasoisesti yhtenäisellä sisällöllä ja ilmeellä

Viestinnän tavoitteena on kertoa kaupunkilaisille strategian sisällöstä ja siten edesauttaa strategian jalkautumista käytännön toimintaan. Viestinnän ja markkinoinnin johtolauseena on Turun kaupunkistrategian visio. Sen pohjalta määritetään keskeiset strategiset päämäärät ja tavoitteet, jotka kaikki kaupunkilaiset voivat ylpeydellä tuntea omakseen. Viestinnällä on myös keskeinen rooli kaupungin sisäisen johtamisen sekä edunvalvonnan tukemisessa.

Alatavoitteet:

- Varmistetaan kaupungin johtamiselle riittävä viestinnällinen tuki.
- Hyödynnetään laaja-alaisesti digitaalisuutta sekä asukas- ja asiakastietoa viestinnän ja markkinoinnin suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.
- Viestintää ja markkinointia tehdään suunnitellusti, systemaattisesti ja mitattavasti eri kohderyhmille.
- Kotimaassa markkinointia ja viestintää tehdään pääkohderyhmänä turkulaiset sekä Suomen kasvukolmion alue.
- Ulkomaan markkinointi ja viestintä keskittyy Itämeren alueeseen.
- Samaa viestinnällistä ilmettä käytetään johdonmukaisesti kaikessa kaupungin viestinnässä ja markkinoinnissa.
- Tunnistetaan edunvalvonnan kannalta tärkeimmät asiakokonaisuudet ja korostetaan niitä viestinnässä ja markkinoinnissa.

3.3 Rakentuva Turku ja ympäristö

Kaupunki ei ole koskaan valmis. Kaupunkia rakennetaan jatkuvasti uudistamalla ja laajentamalla. Aktiivinen rakentaminen, joka tarkoittaa sekä määrätietoista uudisrakentamista, että täydennysrakentamista, on aina ollut eräs kasvavan kaupungin tunnusmerkeistä. Kaupungin kehittäminen laajoina kokonaisuuksina tukee elinkeinoelämän kilpailukykyä ja asukkaiden viihtyvyyttä.

Ilmastotietoinen kaupunkikehitys edellyttää entistä kestävämpää rakentamistapaa ja uudenlaista innovatiivisuutta kaikessa toiminnassa aluesuunnittelusta korjausrakentamiseen. Tämän ymmärryksen ja osaamisen arvo korostuu tulevaisuuden yhdyskuntarakennetta luotaessa.

Turun sijainti joen, meren ja saariston äärellä tarjoaa ainutkertaisen vetovoimatekijän kaupungin kasvulle. Vetovoimaisuutta vahvistaa arvokas ja monimuotoinen luonnonympäristö sekä Suomen vanhimman kaupungin historiallinen rakennettu ympäristö. Näitä vahvuuksia hyödyntäessään kaupunki kantaa vastuunsa niin luonnon kuin kulttuuriympäristönkin säilymisestä.

Positiivinen rakennemuutos aiheuttaa kaupunkirakenteeseen kytkeytyvien palveluiden voimakkaan kehittämistarpeen muun muassa asumis- ja liikkumispalveluissa. Kaupunkisuunnittelun ja rakentamisen tulee pystyä vastaamaan kasvun myötä syntyviin haasteisiin kaikilla tasoilla ja osaluilla.

3.3.1 Luodaan pohjaa kasvulle kehittämällä kaupunkia suurina aluekokonaisuuksina

Kehittämällä kaupunkia suurina kilpailukykyisinä aluekokonaisuuksina tehostetaan niukkenevien resurssien käyttöä, parannetaan alueen kehittymisen ennakoitavuutta, mahdollistetaan suunnittelun laatutason nostaminen ja lisätään kehittämishankkeiden kiinnostavuutta ja näkyvyyttä. Samalla varaudutaan väestön ja työpaikkojen kasvuun, joka positiivisen rakennemuutoksen myötä on erityisesti Turun seudulla muita isoja kaupunkeja nopeampaa. Kansainvälisesti merkittävien sijoittajien kiinnostus investointeihin on yksi kaupungin kasvumenestyksen avaimista. Kiinteistö- ja kaupunkirakentamisen sijoittajia kiinnostavat erityisesti selkeät kokonaisuudet, joilla on mittaava kehityspotentiaalia. Suuret pitkäjänteisesti kehitettävät kokonaisuudet ovat myös otollisempia kohteita tulokselliselle kumppaninyhteistyölle.

Alatavoitteet:

- Kaupunkikehittämisen tavoitteet ja niiden toteuttaminen kytetään osaksi kaupungin kärkihankkeita.
- Strategiseksi maankäytön hankkeiksi nostetaan keskustan kehittämisen rinnalle viisi tärkeintä aluekokonaisuutta, jotka kaikki tukevat Turun asemaa osana pohjoista kasvukäytävää: kaupunkikeskustaa meren suuntaan laajentava Linnakaupunki, Kampus ja Tiedepuisto sekä siihen kytkeytyvä Itäharjun muuntuvan maankäytön alue, Skanssin älykäs ja kestävä kaupunginosa sekä lentokentän, logistiikan ja tuotannollisten toimialojen Logi City ja Blue Industry Park.
- Strategisiin maankäytön hankkeisiin liitetään suunnittelun alkuvaiheista lähtien älykkään kaupungin palvelukanava- ja teknologiaratkaisut sekä monipuolinen Living Lab-ajattelu.

- Kehityskohteiden omaleimaisuutta hyödynnetään viestinnässä ja markkinoinnissa hankkeiden alusta lähtien.
- Kaupungin huolehtii aktiivisesti kiinteistöomaisuutensa kehittamisestä sekä arvosta.

3.3.2 Kaupunkikeskustan elinvoimaisuutta lisätään laajalla yhteistyöllä

Kaupunki on yhtä elinvoimainen kuin keskustansa. Kaupungin ydin on näköiskuva kaupungin menestyksestä, hyvinvoinnista ja kilpailukyvyistä, ja siksi sen on koko ajan kyettävä uudistumaan. Turulla on suomalaisittain ainutlaatuiset edellytykset kehittää kaupunkikeskustansa kaupallista ja kulttuurillista kiinnostavuutta. Keskustan toimintaedellytyksiä vahvistaa kantakaupunkia ympäröivä ja keskustaan tukeutuva uudistuvien alueiden kehä Linnanfältistä Itäharjulle.

Alatavoitteet:

- Keskustan kilpailukykyä liike-elämän, kaupan, kulttuurin ja matkailun vetovoimaisena keskittymänä parannetaan tarvittavilla investoinneilla ja yhteistyöllä.
- Laaditaan keskustan kehittämisen toimintamalli ja toteutetaan siihen liittyvää markkinointia laajalla yhteistyöllä elinkeinoelämän ja muiden toimijoiden kanssa.
- Keskustan asemaa kaupunkilaisten yhteisenä ja viihtyisänä olohuoneena kehitetään parantamalla korkeatasoisia julkisia kaupunkitiloja ja kävelypainotteisia alueita erityisesti jokirannassa, Kauppiaskadulla, Kauppahallin korttelissa ja Fortuna-korttelissa.
- Kauppatorin alueen miljö ja toiminnallisuus kohotetaan arvoiseensa asuun.
- Ympärivuotista houkuttelevuutta edistetään katetuilla kauppakortteleilla ja helppokulkuisilla kortteleiden keskinäisillä yhteyksillä.
- Kehittämisessä varmistetaan vilkkaan kulttuurielämän ja vireän tapahtumatoiminnan edellytykset keskustan kaupunkitilassa muun muassa luomalla matalan kynnyksen selkeä lupahjeistus ja -palvelu.
- Asukkaiden tarpeet keskustan siisteydestä, turvallisuudesta ja rauhallisesta viihtyisyydestä otetaan huomioon.
- Kaupan kehittymistä tuetaan keskustan elinvoimaa tukevalla tavalla.
- Varmistetaan keskustan saavutettavuus ja liikkumisen sujuvuus kaikilla liikennemuodoilla sekä parannetaan kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä.

3.3.3 Huomisen rakentamista edistetään maankäytön kehittämisen kokonaisvaltaisuutta, ennakkoluulottomia kumppanuuksia ja yhteistyömalleja korostavalla toimintamallilla

Kaupunkikehityksen laatu ja vetovoimaisuus kasvavat yhdessä tekemisen ja kumppanuuksien kautta. Kaupunkilaisten ja yritysten aktivoiminen sekä uudet teknologiat antavat mahdollisuuksia kuntatalouden kannalta kannattaviin kehityspolkuihin. Samalla resursseja ja osaamista saadaan

paremmin hyödynnettyä ja varmistetaan, että kehitystyö vastaa sekä kaupungin tavoitteita että toimijoiden tarpeita.

Yhteistyötä voidaan hyödyntää myös maapolitiikassa. Maanhankinta on Turulle vaikeaa sirpaleisen maaomistuksen takia, ja siksi kaupunkia on viisasta kehittää myös maankäyttösopimuksin ja mahdollisin kehittämisaluejärjestelyin.

Alatavoitteet:

- Maankäytön ohjausmallissa korostetaan ja kehitetään kokonaisvaltaista raja-aitoja ylittävää projektimaista työskentelytapaa.
- Nostetaan kumppanuuksilla kaupunkiympäristön laatutasoa.
- Kaupunki hankkii tarvittaessa käyttöönsä raakamaata ja edistää rakentamista maankäyttösopimuksin.
- Tarjotaan uusilla alueilla aktiivisesti kehitysalustoja kannustaen toimijoita innovatiivisuuteen ja uusien mahdollisuuksien etsimiseen.
- Edistetään hyvin toteutetulla avoimella osallisuudella yhteisen kaupunkiympäristönäkemysvahvistumista.
- Hankkeiden käynnistämisen perustaksi laaditaan tarkoituksenmukaisessa laajuudessa esiselvitykset, joiden pohjalta voidaan arvioida hankkeiden taloudellisia ja toiminnallisia kokonaisvaikutuksia.
- Hankkeissa ja alueilla varmistetaan tarkoituksenmukainen ja riittävä ympäristörakentamisen ja infrastruktuurin mitoitus ja laatutaso.

3.3.4 Kaupunkirakenteen toimivuutta ja elinvoimaa vahvistetaan täydennysrakentamisella

Kaupungin kasvua ja täydennysrakentamista ohjataan nykyisen yhdyskuntarakenteen osaksi tai sen välittömään läheisyyteen. Kaupunkirakenteen eheyttämällä saavutetaan monia etuja. Palvelujen järjestämisen kustannustehokkuus paranee, kun voidaan tukeutua olemassa olevaan palveluverkkoon. Kunnallistekniikan investointien hyödyntäminen tehostuu, liikenteen päästöt vähenevät ja kaupunkilaisten aikaa säästyy liikkumisessa.

Tässä yhteydessä täydennysrakentamisella tarkoitetaan ensisijaisesti alueellista täydennysrakentamista.

Alatavoitteet:

- Kaupunkirakennetta eheytetään monipuolisesti asumistoiveisiin ja elinkeinoelämän tarpeisiin vastaten.
- Kaupungin kasvun painotus suunnataan keskustaan ja sitä kehystävälle kaupunkiuudistusalueille joukkoliikenteen kehityskäytävälle.
- Kaupunkirakenteen painopistettä laajennetaan kaupunkirakenteen kehittymisen myötä kohti merta.

- Tiivistävillä kaupunkialueilla korostetaan rakennetun kaupunkiympäristön laatua.

3.3.5 Kaupungin kilpailukykyä lisätään tarjoamalla houkuttelevaa asumista kaikille

Monipuoliset ja vetovoimaiset asumisvaihtoehdot ovat työpaikkojen rinnalla keskeinen kilpailukykytekijä houkutellessa osaajia ja asukkaita kaupunkiin. Turku jatkaa uudenlaisten asumisvaihtoehtojen kokeilua kelluvista rakennuksista loit-asuntoihin ja tiivistä matalista pientaloalueista korkeisiin moderneihin ratkaisuihin. Tärkeintä on löytää toimivia asumistoiveisiin vastaavia malleja niin opiskelunsa päättävälle nuorille, työkäisille, lapsiperheille kuin ikääntyvillekin. Eri asumismuotojen ja omistusmallien kehittämällä sekä toteutumismallien tukemisella on mahdollista osaltaan vastata positiivisen rakennemuutoksen aiheuttamiin asumisen kasvupaineisiin.

Maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimusten (MAL) mukaisesti eri asumismuotojen jakautumista myös seudullisesti tasapainoisemmin tulee edistää.

Alatavoitteet:

- Tuetaan asuntorakentamisen monipuolisuutta ja kehitetään asuntotuotantoa niin, että luovutettavissa oleva tonttireservi vastaa kolmen vuoden asuntotuotantoa.
- Puretaan tarpeettomasti asumisen hintaa nostavaa harkinnanvaraista säännöstöä ja normistoa. Esteettömyydestä huolehditaan muusta norminpurusta huolimatta.
- Kaupunki toimii tarvittaessa aktiivisesti riittävän ja kysyntää vastaavan omistus- ja vuokra-asuntotarjonnan varmistamiseksi.
- Väestön nopea ikääntyminen otetaan huomioon asuntoalueiden suunnittelussa ja ikääntyneiden mahdollisuutta kotona asumiseen tuetaan.
- Varmistetaan ikääntyvän väestön tarpeisiin vastaava monipuolisten asumismuotojen tarjonta ja kohtuuhintainen asuntokanta.
- Erityisasumisen järjestäminen suunnitellaan kokonaisvaltaisesti niin, että edistetään erityis- ja vuokra-asumisen tasapainoista jakautumista kaupunkiseudulla.
- Tuetaan liikkuvan työvoiman asumisen tarpeita kehittämällä kumppaneiden kanssa monimuotoisia toimintamalleja.

3.3.6 Ilmasto- ja ympäristöpolitiikan toimenpiteillä edetään kohti kaupunkiseudun hiilineutraaliutta 2029

Kaupungit ja kaupunkiseudut ovat keskeisessä roolissa globaalien ilmastonmuutoksen hillintää ja muutokseen varautumista koskevien tavoitteiden toteuttamisessa. Turku kuuluu ilmastopolitiikan globaaleihin edelläkävijäkaupunkeihin ja on jo pitkään toiminut kokoaan suuremmassa roolissa Itämeren tilan parantamisessa. Monimuotoinen varsinaissuomalainen luonnonympäristö muodostaa kaupungille merkittävän vahvuuden, jonka suojelua tulee vahvistaa pitkäjänteisesti ja jatkuvasti uudistuvien kestävin toimintatavoin.

Energiasektori tuottaa edelleen suurimman osan Turun alueen kasvihuonepäästöistä. Turun energijärjestelmä läpikäy kuitenkin merkittävää uudistusta, jonka tuloksena syntyy valmius hiilineutraaliin energiaan jo 2020 luvun aikana. Yhdistetyssä lämpöenergian ja sähkön keskitetyssä tuotannossa painopiste siirtyy yhä enemmän uusiutuviin polttoaineisiin. Sekä sähkön että lämmön tuotannossa yleistyvät myös paikalliset uusiutuvat ratkaisut. Kehittyvässä älykkäässä ja nykyistä tehokkaammassa energijärjestelmässä keskitetty ja hajautettu tuotanto, varastointi ja käyttö muodostavat yhdessä optimoidun energijärjestelmän. Siksi panostamme laajasti myös hukkaenergian talteenottoon, energian varastointiin, rakennetun ympäristön energiatehokkuuteen sekä jakelun ja käytön älykkyyteen ja monisuuntaisuuteen.

Kunnianhimoinen ilmastopolitiikka ja resurssien viisas käyttö ovat kilpailuvaltteja, jotka nostavat kaupungin ja alueen kansainvälistä kiinnostavuutta sijoituskohteena sekä kehitystoiminnan sijaintipaikkana. Resurssitehokkuudesta huolehtiminen lisää ekologista kestävyyttä, mutta hyödyt näkyvät myös taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin paranemisena. Energiatehokkuus paranee, päästöt vähenevät, paikallistalous kohenee ja omavaraisuus kasvaa.

Alatavoitteet

- Turun kaupunki laatii Kestävän energian ja ilmaston toimintasuunnitelman, joka sisältää toimenpiteet Turun alueen kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi vuoteen 2029 mennessä vähintään 80 prosentilla vuoden 1990 tasoon verrattuna, sekä välitavoitteet ja seurannan valtuustokausittain 2021 – 2025 – 2029.
- Kaupunki huolehtii maaperässä ja kasvillisuudessa olevasta hiilivarastosta pyrkimällä lisäämään viheralueita ja säilyttämään alueensa metsiä, peltoja, kasvillisuuden määrää ja suosimaan luonnonmukaisuutta istutusalueilla. Uudenlaista kaupunkiluontoa ja viherrakentamista lisätään kaupungin tiivistyessä.
- Panostetaan voimakkaasti energiatehokkuuteen ja uusiutuvan energian tuotannon lisäämiseen sekä konsernin omin toimin, että aktiivisesti kannustamalla yrityksiä, yhteisöjä ja kansalaisia investoimaan.
- Turun kaupungin ja kaupunkikonsernin omissa tila-, kiinteistö-, infrastruktuuri- ja ajoneuvoinvestoinneissa sekä soveltuvasti myös muissa investoinneissa ja hankinnoissa huomioidaan kasvihuonepäästövaikutukset sekä elinkaaren aikainen energiankulutus.
- Rakentamista Turun alueella ohjataan entistä voimakkaammin vähäpäästöiseksi sekä energia- että liikkumisratkaisuja koskien.
- Ilmastonmuutoksen hillinnän ohella myös ilmastonmuutokseen varautumisen toimenpiteet huomioidaan kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa erityisen huomion ollessa huolehdittavana.
- Monimuotoisuudessaan ainutlaatuisen luonnonympäristön arvojen säilymistä tuetaan aktiivisesti ja luonnon kokemisen mahdollisuuksia edistetään kestävin ja luontoa varjelevin tavoin myös kaupunkiympäristössä. Tässä hyödynnetään uusinta tutkimustietoa.
- Rakennuskannan energiatehokkuutta ja rakennusten älykkyyttä parannetaan.
- Uusiutuvien energiamuotojen osuutta kasvatetaan ja energijärjestelmän älykkyyttä kehitetään erityisesti valituilla uusilla alueilla, jotka toimivat pilotteina uudistusten laajentamiselle.

- Sähköntuotannossa kannustetaan paikallisiin olosuhteisiin otollisesti istuvia, aurinkoenergiaan perustuvia toteutuksia.
- Resurssi- ja materiaaliiviisautta ulotetaan läpimenevästi toimintatapoihin, rakennusmateriaaleihin ja maa-aineksiin.
- Rakentamisen resurssiviisautta nostamista kilpailueduksi uudelleenlaisille liiketoiminnoille tuetaan.
- Edistetään kiertotaloutta vahvistamalla yhdyskuntajätteiden materiaalihyötykäyttöä sekä sitä täydentävää paikallista energiahyötykäyttöä.
- Kaupunki varautuu toiminnassaan ilmastomuutoksen aiheuttamiin ilmiöihin.

3.3.7 Ympäristön kannalta kestävä ja turvallista liikennettä ja liikkumista edistetään eheää kaupunkirakennetta hyödyntämällä

Turussa on sujuvaa liikkua kaikilla liikennemuodoilla. Kaupungin liikenteen kehittämisessä painopisteet ovat kävelyssä ja pyöräilyssä, seudullisessa joukkoliikenteessä ja uusien ympäristö- ja ilmastoystävällisten teknologioiden käytön laajentumisen tukemisessa.

Turulle on luonteenomaista kaupunkirakenne, jossa suuri määrä ihmisiä asuu lyhyen etäisyyden päässä kaupungin keskustasta. Eheän kaupunkirakenteen ansiosta sujuva liikkuminen on Turulle vetovoimatekijä.

Liikkumisen kehittämisellä on myös merkittävä painoarvo ilmastopolitiikassa. Liikenteen tuottamia kasvihuonepäästöjä alennetaan vähintään Hiilineutraali Turku 2029 -suunnitelman mukaisesti”

Alatavoitteet:

- Kaupunki- ja palvelurakennetta kehittämällä tuetaan välttämättömän liikkumistarpeen vähentämistä sekä Turun alueella että myös kaupunkiseudulla maankäytön, asumisen ja liikenteen seudullisen yhteistyön ja sopimuksen avulla.
- Liikennejärjestelmän sisällön kulmakivinä ovat kaikkien kulkumuotojen yhteensopivuus, liikenneturvallisuus sekä liikenteen päästöjen vähentäminen.
- Turku on aktiivinen toimija seudullisen liikennejärjestelmän linjausten valinnassa.
- Joukkoliikennettä kehitetään seudullisesta näkökulmasta edistämällä käytettävyyttä arki- ja työmatkaliikenteessä.
- Terveydelle tärkeää hyötyliikuntaa edistetään kantakaupunkialueella kehittämällä koulu- ja työmatkareitistöä kävelijöille ja pyöräilijöille.
- Kaupunki painottaa liikkumiseen liittyvissä hankinnoissaan ympäristönäkökulmaa sekä älykkäitä ja ilmastoystävällisiä teknologioita ja liikkuminen palveluna -lähestymistapaa.
- Toteutetaan kestävä liikenteen ja liikkumisen kaupunkirakenteellisia edellytyksiä vahvistava matkakeskus.
- Lisääntyvän huolto- ja jakeluliikenteen haasteisiin vastataan innovatiivisin sujuvuutta parantavien toimenpitein.

3.3.8 Vanhan rakennuskannan innovatiivista uusiokäyttöä lisätään yhdistämällä luovasti vanhaa ja uutta rakentamista

Turku on Suomen vanhin kaupunki. Historiallisesti ainutlaatuinen kulttuuriympäristö ja siihen liittyvä innovatiivinen rakennusten uudiskäyttö edistävät Turun nousemista kansainvälisesti johdettavaksi esikuvaksi kaupunkirakentamisessa.

Korjausrakentamisen merkitys rakennus- ja kiinteistöalalla kasvaa jatkuvasti, ja siksi Turulla on mahdollisuudet nousta yleisemminkin korjausrakentamisen osaamisen keskuksi. Laajasti käsitettyinä vanhan rakennuskannan uusiokäyttö ja korjausosaaminen edustavat myös resurssi- ja materiaalitehokkuutta.

Alatavoitteet

- Vanhan rakennuskannan kehittämistä kulttuurin ja matkailun käyttöön sekä elinkeinotoimintaan edistetään.
- Arkkitehtuurissa korostetaan tietoisuutta historiallisesta jatkuvuudesta sekä vanhan ja uuden harmonisesta yhteensovittamisesta.
- Korjaus- ja täydennysrakentamisessa edistetään Turun alueen toimijoiden osaamista luontevasti hyödyntäviä teollisia toteutustapoja, kuten teräs- ja tilaelementtirakentamista sekä puuosaamista.
- Turku toimii aktiivisesti korjausrakentamiseen liittyvien valtakunnallisten määräysten kehittämisessä niin, että vanhan korjaamisesta tulee nykyistä useammin kohtuullisin kustannuksin houkutteleva vaihtoehto.
- Historiallista ympäristöä tuodaan kaupunkilaisille ja matkailijoille näkyväksi uusien käytötöiden sekä tapahtumien ja tilapäisten käyttöjen avulla.

3.3.9 Kaupungin vetovoimaisuutta lisätään korostamalla veden ja kaupunkiluonnon saavutettavuutta sekä ekologista laatua

Meri ja vesi ovat historian ohella Turun ainutkertaisia erottautumiskeinoja. Veden saavutettavuus on vetovoimatekijä muuallakin kuin jokirannassa ja saarilla. Se on menestystekijä asumisen, vapaa-ajan ja matkailun ohella myös mereen liittyvälle liiketoiminnalle. Veden synnyttämä houkuttelevuus nostetaan kaupungin vetovoimaisuuden kilpailukykyelementiksi suunnittelusta markkinointiin.

Alatavoitteet:

- Kaupunkilaisille, matkailijoille ja elinkeinoelämälle suunnatuissa toimenpiteissä painotetaan veden synnyttävää vetovoimaa.
- Aurajokeen ja merellisyyteen liittyviä tavoitteita edistetään aktiivisesti.
- Merellisen asumisen mahdollisuuksia kehitetään arkkitehtonisesti kunnianhimoisin suunnitelmin ja toteutuksin.
- Kansallisesta kaupunkipuistosta ja -luonnosta haetaan aktiivisesti nostetta kaupungin vetovoimalle.

- Kansallisen kaupunkipuiston muodostamaa vihreää akselia ja siihen liittyvää viherverkostoa sekä ekologisia käytäviä kehitetään niin, että ne edistävät luonnon monimuotoisuutta. Lähiluonnon tulee olla mahdollisimman hyvin kaupunkilaisten saavutettavissa.
- Turun kaupunki laatii luonnonympäristön arvojen säilymistä ja kehittämistä tukevan ohjelman.
- Kaupunki toimii aloitteellisesti Itämeren suojelussa Itämerihaasteen mukaisin toimenpitein, joiden tavoitteena on parantaa vesistöjen, pienvesien ja rannikkovesien tilaa.
- Hulevedet huomioidaan kaupungin hulevesiohjelman mukaisesti kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa. Toimenpiteet lisäävät asumisen viihtyisyyttä ja auttavat osaltaan varautumaan ilmastonmuutokseen.
- Matkailun infrastruktuuri otetaan kokonaisvaltaisesti kehittämiskohteeksi jokivarressa ja merenrannoilla edistään samalla saariston saavutettavuutta.
- Kaupunki toimii mahdollistajana vapautuvien rantojen saamisessa aktiiviseen käyttöön.

3.3.10 Sujuvaa ja turvallista arkea tuetaan hyvällä kaupunkiympäristöllä ja palveluilla

Asuinalueiden tasapainoinen ja eriytymistä ehkäisevä kehitys lisää turvallisuutta ja kulttuurillista rikkautta. Siksi siihen kannattaa panostaa. Turusta löytyy ympäristöltään ja rakennuskannaltaan valtakunnan kansainvälisimpiä ja laadukkaimpia lähiöitä. Suotuisaa kehitystä on tuettava erityisesti nyt, kun lähiöt ovat tulossa perusteellista korjausta edellyttävään ikään.

Hyvällä kaupunkiympäristöllä ja palveluilla saadaan elämästä sujuvampaa ja rikkaampaa pienillä panostuksilla. Sujuva arki on kilpailuvaltti. Täydennysrakentamisella puolestaan turvataan lähipalveluiden säilyminen, joka osaltaan helpottaa ikääntyvien kotona asumista.

Tiivistyvässä kaupunkirakenteessa julkisten ja puolijulkisten tilojen laadun – ei niinkään koon – merkitys kasvaa. Erityisesti viherrakentamisen ja kaupunkipuuston on tutkimuksissa todettu olevan merkittävin kaupunkiasumisen viihtyisyyttä edistävä tekijä.

Alatavoitteet:

- Tiivistyvässä kaupungissa panostetaan monipuolisiin julkisiin kaupunkitiloihin sekä viherrakentamiseen.
- Kaupunkiympäristön ympärivuotista vetovoimaisuutta lisätään toteuttamalla lasikatteisia tai muulla tavalla ympärivuotiseen käyttöön soveliaita kaupunkitiloja.
- Kaupunkirakentaminen valjastetaan tukemaan kaupunkilaisten aktiivisuutta, liikkumista ja omaehtoista viihtyvyydestä ja hyvinvoinnista huolehtimista.
- Kaupunkiympäristön turvallisuudesta ja siisteydestä huolehditaan suunnitelmallisesti ja puuttamalla epäkohtiin viivyttämättä.
- Kaupunkiympäristöä kehitetään jatkuvasti periaatteella, jonka mukaan esteetön ympäristö on parempaa ympäristöä kaikille.
- Kaupunginosien eheyttä tuetaan tarjoamalla monimuotoista rakentamista ja monipuolisia toimintoja, asumisratkaisuja ja asumisen hallintamuotoja.

- Edistetään alueidentiteetin ja yhteisöllisyyden vahvistumista sekä kaupungin eri toimijoiden yhteistyötä tukemalla yhteiskäyttöisten tilojen toteutumista niin uudis- kuin korjausrakentamisessa.
- Etsitään ja kokeillaan aktiivisesti lapsiperheiden asumistoiveita täyttäviä ja kiinnostusta lisääviä suunnitteluratkaisuja.

4 Liitteet

4.1 Liite 1: Mittarit

Alla on kuvattu kaupunkitason keskeiset indikaattorit, jotka kertovat koko kaupungin hyvinvoinnin ja aktiivisuuden sekä kilpailukyvyn ja kasvun kehityksestä pidemmällä aikavälillä. Ne ovat pääosin kansallisia tilastotietoja, joille löytyy vertailuarvoja useimmiten myös muista kaupungeista. Koska indikaattorit kuvaavat kaupungin kehittymistä välillisesti, kaupungin omien toimien lisäksi mittarien kehitykseen vaikuttavat merkittäväällä tavalla kaupungin ulkoisessa toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Kaupunkitason indikaattoreille ei pääsääntöisesti aseteta tavoitearvoja, vaan niiden on tarkoitus kuvata muutoksen suuntaa.

Strategiakokonaisuuden vuosittaisen tarkastelun yhteydessä indikaattoreita voidaan soveltuvin osin muokata, mikäli toimintaympäristön muutokset sitä edellyttävät.

Kaupunkitason hyvinvointia ja aktiivisuutta kuvaavat indikaattorit

Mittarin nimi	Selite
Alueiden eriarvoistuminen	Työttömyys ja muunkielisten määrä.
Muunkielisten koulutusaste	Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä.
Nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyys	Nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömien määrä.
Kunnan yleinen pienituloisuusaste	Pienituloisuusaste kuvaa ns. pienituloisuusrajan alapuolelle jäävän väestön osuutta koko väestöstä. Pienituloisiksi katsotaan ne, joiden tulot jäävät pienemmiksi kuin 60 % mediaanista.
Lasten ja nuorten koettu terveys	Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien prosenttiosuus.
Lastensuojelun tarve	Lastensuojelun asiakkaana olevien prosenttiosuus 0–17-vuotiaasta väestöstä.
Lastensuojelun kustannukset	Lastensuojelun kustannukset euroa 0–17-vuotiaasta asukasta kohti.
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 –vuotiaat	Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden prosenttiosuus vastaavan ikäisestä väestöstä.
Työmarkkinatuen kuntaosuus	Kunnat rahoittavat puolet yli 500 päivää työttöminä olleiden työmarkkinatuesta. Kela perii

	kunnilta tämän työmarkkinatuen rahoituksen kuntaosuuden.
Työkyvyttömyyseläkettä saavat	Työkyvyttömyyseläkettä saavien prosenttiosuus 16–64-vuotiaasta väestöstä.
Kotona asuvien yli 75-vuotiaiden osuus	Kotona asuvien yli 75-vuotiaiden osuus samanikäisestä väestöstä.
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu	THL:n sairastavuusindeksi on tarkoitettu sairastavuuden alueellisen vaihtelun ja yksittäisten alueiden sairastavuuskehityksen mittariksi. Indeksikoostuu seitsemästä sairausryhmästä ja neljästä sairauksien tiettyä merkitystä painottavasta näkökulmasta.
Toimeentulotuen piirissä olleet henkilöt	Vuoden aikana toimeentulotuen piirissä olevien henkilöiden prosenttiosuus asukkaista.
Turvallisuus	Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset 1 000 asukasta kohti.
Liikenneturvallisuus	Liikenneonnettomuuksissa loukkaantuneiden määrä.
Väestön koettu hyvinvointi	Alueellisen terveys- ja hyvinvointikyselyn (jäljempänä ATH) kysymyksistä koottu koetun hyvinvoinnin mittari.
Yksinäisyys	ATH-kyselyssä oleva Yksinäiseksi itsensä tuntevien osuus.
Masentuneisuus	ATH-kyselyssä oleva Masentuneiksi itsensä tuntevien osuus.
Kulttuuripalveluiden käyttö	ATH:n kysymyksistä koottu summamuuttuja.
Liikuntaa aktiivisesti harrastavien osuus	ATH:n kysymyksistä koottu summamuuttuja.
Hyvinvointierojen kaventuminen eri väestöryhmien välillä	ATH:ssa hyvinvointieroja mitataan eri väestöryhmien osalta tulojen, koulutuksen ja iän mukaan.
Osallisuus kehittämissuhteissa	Osuus (%) kehittämissuhteista, joihin on osallistettu kaupungin asukkaita, asiakkaita tai sidosryhmiä.

Kaupunkitason kilpailukykyä ja kasvua kuvaavat indikaattorit

Mittarin nimi	Selite
Asukasluku	Asukasmäärän kehitys vuositasolla.
Asukasrakenne	Asukasrakenteen kehitys ikäryhmittäin.
Asukastiheys	Henkilöä neliökilometriä kohti.
Asumisväljyys	Asuineliöiden määrä henkilöä kohti.
Muuttoliike	Tulo- ja lähtömuuttajien määrä.
Muuttoliike tulokertymien mukaan	Tulo- ja lähtömuuttajien tulokertymien erotus.
Yhden hengen talouksien määrä	Kaupungin alueella asuvien yhden hengen talouksien määrä.
Väestön koulutustasoindeksi	Väestön koulutustasoa mitataan perusasteen jälkeen suoritettun korkeimman koulutuksen keskimääräisellä pituudella henkeä kohti.
Akateemisen koulutuksen osuus	Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja tutkijakoulutettujen osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä.
Korkeakoulujen hakijamäärä/aloituspaikka	Ammattikorkeakouluihin ja yliopistoon hakevien lukumäärä aloituspaikkoja kohden.
Tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen alueelle	Ammattikorkeakoulu- ja yliopistotutkinnon suorittaneiden henkilöiden sijoittuminen.
Työllisyysaste, erikseen muunkieliset	15–64-vuotiaiden työllisten osuus samanikäisestä väestöstä.
Työpaikkojen määrä	Kaupungin alueella olevien työpaikkojen nettomäärä.
Työpaikkaomavaraisuus	Alueella työssäkäyvien ja alueella asuvan työllisen työvoiman määrän välisen suhde.
Taloudellinen huoltosuhde	Taloudellisella huoltosuhteella tarkoitetaan työvoiman ulkopuolella olevien ja työttömien suhdetta työllisiin.
Työttömyysaste	Työttömien osuus työvoimasta.

Aluetalous	Alueellinen arvonlisäys asukasta kohden (BKTa/asukas).
Logistiset yhteydet	Meri-, rautatie- ja lentoliikenteen kuljetetut tonnit ja matkustajat.
Tutkimus- ja kehitystoiminnan menot	Yliopistojen, julkisen sektorin ja yritysten tutkimus- ja kehitystoiminnan menot.
Yritysten liikevaihdon ja henkilöstön kehitys	Tilastokeskuksen suhdannepalvelun tuottamat kuukausitason indeksit kuvaavat tarkasteltavan muuttujan (liikevaihto, henkilöstömäärä) muutosta suhteessa perusvuoden (2010=100) tasoon.
Aloittaneet - lopettaneet yritykset (netto)	Vuositasolla aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten erotus.
Meriteollisuuden (yritysryhmä) liikevaihdon ja henkilöstön kehitys	Tilastokeskuksen suhdannepalvelun tuottamat kuukausitason indeksit kuvaavat tarkasteltavan muuttujan (liikevaihto, henkilöstömäärä) muutosta suhteessa perusvuoden (2010=100) tasoon.
Yrittäjien mielikuvat elinkeinopolitiikasta	Suomen yrittäjien kysely "Elinkeinopolitiikan mittaristo".
Matkailun kasvu	Yöpymisten määrä.
Kulttuuritapahtumissa kävijöiden määrä	Vuositasolla kulttuuritapahtumissa kävijöiden määrä.
Kongressien määrä ja niihin osallistuneet	Kaupungissa järjestettävien kongressien ja delegaattien määrä.
Kasvihuonepäästöjen vähentäminen	Kaupungin tavoitteena on hiilineutraalius 2040 mennessä.
Turkulaisten mielikuvat kunnallisista palveluista	Kaupunki- ja kuntapalvelut -asukaskyselyn ns. laaja asuinkuntaindeksi.
Suomalaisten kokonaismielikuvat kaupungeista asuinpaikkoina	Taloustutkimuksen säännönmukaisesti tekemä Muuttohalukkuus-kysely.
Joukkoliikenteen matkustajamäärä/asukas	Vuosittain joukkoliikennepalveluita käyttävien suhde koko kaupungin väestöön.

Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen osuus kaikista liikkumismuodoista	Kaupungin tavoitteena on yli 66 % vuoteen 2030 mennessä.
Uusiutuvien energialähteiden osuus kaukolämmön tuotannosta	Uusiutuvien energialähteiden %-osuus kaukolämmön kokonaistuotannosta.
Uusiutuvan ja hiilineutraalin energiatuotannon osuus sähkön tuotannosta	Uusiutuvan ja hiilineutraalin energiatuotannon %-osuus sähkön kokonaistuotannosta.
Jätteen hyötykäytön osuudet materiaali ja energia	Osuus (%) yhdyskuntajätteestä, joka on hyötykäytetty materiaaliksi tai energiaksi.
Turun alueen ekologinen jalanjälki	Ekologinen jalanjälki kertoo kuinka monta hehtaaria ekologisesti tuottavaa maata tarvitaan tuottamaan väestön tarvitsema ruoka, kulutushyödykkeet ja energia sekä palauttamaan takaisin luontoon väestön tuottamat päästöt ja jätteet. Kuluttavina toimintoina otetaan huomioon ravinnontuotanto, asuminen, liikenne, kulutushyödykkeet ja palvelut. Laskenta toteutetaan yleiseurooppalaisella laskentatavalla (SGA-TOOL).
Palvelujen saatavuus	Osuus turkulaisista, joilla on korkeintaan 300m matkaa seuraaviin palveluihin: päiväkotit, alakoulu, kirjasto, joukkoliikenteen pysäkki.
Pyörätiereitistön pituus	Pyörätiereitistön pituus kilometreinä suhteessa väestömäärään.
Luovutetut tontit ja myönnetty rakennusluvut	Vuoden aikana luovutettujen tonttien ja myönnettyjen rakennuslupien kappalemäärä.
Toiminnan tuottavuus	Kuuden suuren kaupungin vertailu: kustannusten suhde tarkasteltavaan väestöryhmään perusopetuksessa, varhaiskasvatuksessa, vapaa-ajan ja kulttuuripalveluissa, kiinteistöjen ylläpito- ja korjauspalveluissa, vanhuspalveluissa, perusterveydenhuollossa, lastensuojelussa, aikuissosiaalityössä, päihdehuollossa, kehitysvammahuollossa ja vammaispalveluissa.

4.2 Liite 2. Voimassa olevat strategiset ohjausasiakirjat

Alla olevaan taulukkoon on listattu keskeiset strategisissa ohjelmissa huomioidut vuoden 2014 aikana voimassa olleet strategialuonteiset ohjausasiakirjat. Asiakirjat on jaoteltu kahteen ryhmään: lakisääteiset ja muut asiakirjat.

Listaa päivitetään tarpeen mukaan strategiakokonaisuuden vuosittaisen tarkastelun yhteydessä. Asiakirjan nimen lisäksi taulukossa on lyhyt kuvaus asiakirjan pääsisällöstä sekä voimassaoloajasta. Mikäli asiakirja on vielä valmistelussa, voimassaoloaikaa ei ole kerrottu.

Asiakirjan nimi	Kuvaus	Voimassaoloaika
Arkkitehtuuripoliittinen ohjelma	Turulle on laadittu arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa osana kulttuuripääkaupunki 2011 -hanketta. Ohjelma käsittää kaupungin tavoitteet ja toimintapolitiikan rakennetun ympäristön laadun parantamiseksi. Tavoitteena on kehittää Turusta entistä parempi ja vetovoimaisempi eurooppalainen moderni ja historiansa tunteva kaupunkiympäristö. Ohjelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa helmikuussa 2009 ja sen on tarkoitus edistää: <ul style="list-style-type: none"> · esimerkillistä uuden ja vanhan arkkitehtuurin yhdistämistä · rakennusperinnön vaalimista · arkkitehtonisesti korkeatasoista uudisrakentamista · rakennusalamme kansainvälisen kilpailukyvyn parantamista 	2009–
6Aika – Avoinmet ja älykkäät palvelut	6Aika – Avoinmet ja älykkäät kaupungit on kestävän kaupunkikehityksen strategia, jossa ovat mukana Suomen suurimmat kaupungit eli ”kuutoskaupungit” Helsinki, Espoo, Vantaa, Oulu, Tampere ja Turku. Strategia on kansallisesti erittäin merkittävä: mukana olevissa kaupungeissa asuu 30 % maamme väestöstä. Suurimpien kaupunkiseutujen käyttö uusien innovaatioiden kehitysympäristönä vahvistaa Suomen kilpailukykyä, koska kokonaisuus on riittävän suuri maailmanluokan referenssikohteeksi. Strategiassa myös parannetaan kaupunkien palveluprosesseja ja niiden yhteen toimivuutta yli kuntarajojen. Toimenpiteet lisäävät sekä osallistujakaupunkien että koko maan julkisen sektorin tuottavuutta, koska uudet toimintamallit ovat kaikkien kaupunkien ja kuntien käytettävissä.	2014–2020
Asunto- ja maankäyttöohjelma	Asunto- ja maankäyttöohjelman painopisteet ja toiminnalliset tavoitteet ovat yleisellä tasolla johdettavissa valtuustoryhmien välisestä sopimuksesta, sen toteuttamiseksi laadittavasta Turku-strategian ohjelmakokonaisuudesta ja yleiskaavassa hyväksytyistä tavoitteista. Ohjelma sisältää kaavoitussuunnitelman, joka ulottuu varsinaisen ohjelmakauden ulkopuolelle määrittäen pitkällä aikavälillä kaupungin laajenemissuunnat ja maanhankinnan painopistealueet.	2009–2013 Ei enää voimassa. Ohjelman tilalle tarkoitus valmistella MAL(PE)-periaatteet, joissa kuvataan kaupungin keskeiset maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelu-

		verkon ja elinkeinopoliittiset periaatteet.
Hankintastrategia	Hankintastrategia sijoittuu kaupungin strategiahierarkiassa muihin kaupunkitasoisiin ohjausasiakirjoihin.	Hankintastrategia valmistuu vuoden 2018 aikana.
Ilmasto- ja ympäristöohjelma	Ohjelmarakenteen kokonaistavoitteena on kestävästi kehittyvä ja tasapainoinen Turku. Kokonaisuuteen kuuluvat ohjelmat edustavat kestävä kehityksen eri elementtejä – ekologista, sosiaalista ja taloudellista.	2009–2013 Ei enää voimassa. Korvataan Smart and Wise Turku-hankkeen osana tehtävällä hiilineutraaliuden ja resurssi- viisauden toimeenpano-ohjelmalla.
Kasvusopimus	Valtion ja kaupunkiseutujen välisillä kasvusopimuksilla toteutetaan hallituksen kilpailukykykärkihankkeen toimenpiteitä alueellisten innovaatioiden ja kekeilujen (AIKO) käynnistämisestä. Tavoitteena on Turun kaupunkiseudun elinkeinoelämän kasvun, kansainvälistymisen ja kilpailukyvyyn vahvistaminen. Sopimuksella edistetään kasvua kahden strategisen teeman avulla: 1) Kansainvälisesti vetovoimainen innovaatioympäristö 2) Sinisen ja vihreän teollisuuden symbioosit.	2016–2018
Keskustavisio	Vuoteen 2050 ulottuva visio keskustan elinvoiman ja vetovoiman vahvistamiseksi sekä konkreettinen näkemys toimenpiteistä ja vaiheista, joilla vision mukainen tila keskustan kehittämisessä saavutetaan.	2017-2050
Kunnan koulutuksen kehittämissuunnitelma	Valtakunnallinen Koulutus ja tutkimus –kehittämissuunnitelma 2012-2016 linjaa valtakunnalliset painopistealueet, jotka koulutuspoliittisesti on päätetty nostaa keskeisiksi kehittämisen kohteiksi. Koulutuksen järjestäjän paikallinen kehittämissuunnitelma sitoo valtakunnalliset tavoitteet yhteen kunnan omista tarpeista nousevien kehittämiskohteiden kanssa.	2015–2020
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma (lastensuojelulaki 12 §). Suunnitelma on lakisääteinen väline ohjata, johtaa ja kehittää lasten ja nuorten hyvinvointi-	2014–

	työtä kunnassa. Lastensuojelun suunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa (LSL 12 §).	
Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma	Turun kaupungin maahanmuuttajien kotouttamisohjelman yleisenä tavoitteena on edistää maahanmuuttajien terveyttä, hyvinvointia ja aktiivisuutta sekä vahvistaa osaamista ja oppimisen edellytyksiä. Hyvinvoinnin ja terveyden eroja kavennetaan ehkäisevällä työllä sekä kohdentamalla palveluja erityisesti tarvitseville väestöryhmille ja alueille. Maahanmuuttajien osaamisen kehittämiseen tarjotaan riittävät nykyaikaiset mahdollisuudet ja tuki, ja heidän työvoimapotentiaaliaan hyödynnetään. Ohjelman painopisteenä on lisäksi aktiiviseen elämäntapaan kannustaminen eri toimijaryhmien sekä eri toimialojen yhteistyönä.	2014–2017
Maakuntastrategia	Varsinais-Suomen maakuntastrategia koostuu maakuntaohjelmasta ja maakuntasuunnitelmasta. Maakuntasuunnitelma (Maakuntasuunnitelma 35+) sisältää maakunnan kehittämisen pitkän aikavälin tavoitteet. Maakuntaohjelma sisältää yksilöidyt tavoitteet, keskeisimmät hankkeet ja muut kehittämistoimenpiteet sekä suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi.	Maakuntasuunnitelma 2035- Maakuntaohjelma 2014–2017
Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus (MAL-sopimus)	Sopimus kuvaa Turun kaupunkiseudun kuntien ja valtion yhteistä tahtotilaa ja tulevaisuuden kehityssuuntia. Sopimuksen sisältämät toimenpiteet perustuvat Turun kaupunkiseudun rakennemallityöhön 2035 ja seudun liikennejärjestelmätyöhön. Sopimus on jatkoa vuosien 2012-2015 aiesopimukselle.	2016–2019
Omistajapolitiikka	Omistajapolitiikka on osa valtuuston hyväksymää kuntastrategiaa, joka on kunnan keskeinen johtamisen väline. Omistajapolitiikalla linjataan muun muassa missä yhteyksissä kunta on mukana omistajana ja sijoittajana ja mitä kunta omistajuudeltaan tavoittelee.	2016 -
Rakennusperintöohjelma	Turun kaupunkisuunnittelun ja Museokeskuksen yhteistyönä laadittu Rakennusperintöohjelma on linjaus rakennetun ympäristön vaalimisen ja rakennussuojelun periaatteista, joita sovelletaan rakennettua ympäristöä koskevissa suunnitelmissa, toimenpiteissä ja päätöksissä. Ohjelman tavoitteena on luoda pohja hyvälle käytännölle, joilla tuetaan rakennusperinnön vaalimista ja vähennetään suojelukiistoja.	2013–

Runkobussilin- jaston kehittä- misohjelma vuosille 2012– 2020	Työ on jatkoa vuonna 2009 valmistuneelle Turun seudun joukkoliikenne 2020 selvitykselle.	2014–
Tietohallin- tostrategia	Tietohallintostrategia kertoo, miten kaupungin IT-palveluja on kehitettävä, jotta ne tukisivat mahdollisimman hyvin toimialojen ja konserniyhtiöiden toimintaa. Kehittämistoimenpiteet kiteytyvät kuuteen linjaukseen: 1) Toimintamme on avointa ja läpinäkyvää, 2) olemme haluttu kehittämiskumppani toimialoilla ja konserniyhteisöissä, 3) keskitymme rajoittamisen sijasta mahdollistamiseen, 4) toteutamme parempaa tietoon perustuvaa johtamista, 5) palvelumme ovat joustavia, nopeita ja luotettavia, 6) vauhditamme toiminnan uudistamista strategisilla kumppanuuksilla ja uusilla hankintamalleilla.	2017-2021
Tilastrategia	Tilastrategia säätelee kaupungin tilan käyttöä ja omistamista kaupunkitason strategisten linjausten mukaisesti. Tila-asioihin ja kiinteistöihin liittyvän strategia-työskentelyn tavoitteena on saavuttaa yhteinen näkemys tulevaisuuden tilaresurssista kaupungin toiminnan tukijana.	2011–2013 Päivityksen on tarkoitus valmistua 2018
Turun kaupun- gin mielenterveys- ja päihde- ohjelma	Turun kaupungin mielenterveys- ja päihdeohjelma on laadittu voimassaolevien valtakunnallisten ja paikallisten mielenterveys- ja päihdetyön strategisten asiakirjojen linjausten edistämiseksi käytännön mielenterveys- ja päihdetyössä. Ohjelma laaditaan osana valtakunnallista KASTE-ohjelmaa ja sen Länsi 2012 -kehittämishanketta. Edellä mainittuja strategisia linjauksia ovat palvelujen painopisteen siirtäminen korjaavista erityispalveluista ehkäiseviin lähipalveluihin ja terveyden edistämiseen, ohjaus eri palveluihin ja siihen liittyvä hoitoketju- tai poikkihallinnollinen yhteistyö sekä korjaavien erityispalvelujen kehittäminen. Nämä linjaukset on työstetty ohjelma- asiakirjassa viideksi konkreettiseksi toimenpide-ehdotukseksi.	2011–2015
Turun kaupun- kiseudun asunto- ja maa- poliittinen oh- jelma	Seudun kunnat ovat sopineet yhteisistä maapolitiikan toteuttamisperiaatteista ja toimenpiteistä yhteisvastuullisen asuntopolitiikan toteuttamiseksi. Ohjelman laatiminen perustuu valtion ja kaupunkiseudun kuntien väliseen MAL-sopimukseen. Turun valtuusto on osaltaan hyväksynyt ohjelman 26.1.2015 ohjeellisena noudatettavaksi.	2014-2017 Uusi ohjelma 2018-2021 on valmisteilla

Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035	Alueen 13 kunnan yhteinen maankäyttöstrategia kuvaa kaupunkiseudun kehittämisen periaatteet vuoteen 2035. Rakennemalli on hyväksytty kaikissa kaupunkiseudun kunnissa.	2012 -
Turun kaupunkiseudun rakennemallin toteuttamisohjelma	Seudullinen rakennemallin toteuttamisohjelma koostuu kuntakohtaisista toimenpide- ja kaavoitusohjelmista rakennemallin toteuttamiseksi. Sen laatiminen perustuu valtion ja kaupunkiseudun kuntien väliseen MAL-sopimukseen.	2014-2017 Osana seudullista ohjelmaa laadittava kuntakohtainen ohjelman päivitystyö käynnissä. Tuodaan hyväksymiskäsittelyyn alkuvuodesta 2018.
Turun malli lähisuhde- ja perheväkivaltaan puuttumisessa	Raportissa käydään läpi lähisuhdeväkivallan määrittelyjä ja ilmenemisen yleisyyttä. Raporttiin sisältyy työryhmän kokoamia jo pitkään käytössä olleita palvelumuistioita lähisuhdeväkivallan auttamistyön tueksi. Turussa noudatettavat toimintatavat on raportissa kuvattu pääasiassa toimijakohtaisesti. Toimintatapojen yhtenäistäminen ja saattaminen osaksi käytännön työtä eri toimipisteissä edellyttää koordinoitua ja edelleen kehittämistä.	2013–
Turun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma 2035	Vuoteen 2035 ulottuva kokonaissuunnitelma seudun liikennejärjestelmän kehittämisen suuntaviivoista, pääteemoista ja toimenpiteistä. Suunnitelma on hyväksytty Turun valtuustossa 26.1.2015 ohjeellisena noudatettavaksi.	2015- Seudullisen ohjelman toteuttamiseksi laaditaan vuonna 2018 Turun liikennejärjestelmän kehittämiso-hjelma.
Turvallisuussuunnitelma	Paikallisen turvallisuussuunnitelman tavoitteena on lisätä turvallisuuden tunnetta ja parantaa kaikkien kuntalaisten turvallisuutta onnettomuuksien, tapaturmien, rikosten ja häiriöiden määrää vähentämällä.	2017–2020
Vanhuspalvelusuunnitelma	Ikäihmisten hoitoa ja palveluja koskevan laatusuosituksen (STM 2008) mukaan jokaisessa kunnassa tulee olla ajantasainen ikäpoliittinen strategia (jatkossa käytetään nimitystä vanhuspalvelusuunnitelma). Myös 1.7.2013 voimaan astuva laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalv palveluista edellyttää kuntaa laatimaan suunnitelmatoimenpiteistään väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien	2014–

	<p>palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä.</p>	
<p>Varsinais-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelma</p>	<p>Toukokuun 2011 alussa voimaan tullut terveydenhuoltolaki (1326/2010) edellyttää, että samaan sairaanhoitopiiriin kuuluvat kunnat laativat terveydenhuollon järjestämissuunnitelman. Suunnitelmassa on kuvattu muun muassa menettelytavat perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelujen yhteensovittamisessa sekä tietojärjestelmien kehittämistarpeet.</p>	<p>2017-2018</p>
<p>Vesihuollon kehittämissuunnitelma</p>	<p>Vesihuollon kehittämissuunnitelmasta selviävät ne alueet, jotka aiotaan sisällyttää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueisiin. Suunnitelmasta käy ilmi, mitkä kunnan alueet on tarkoitus saattaa vesihuoltolaitoksen vesijohto- ja viemäriverkostojen piiriin. Kehittämissuunnitelman laatiminen perustuu Vesihuoltolakiin.</p>	<p>2011–2016 Suunnitelman päivitystyö on käynnissä ja etenee hyväksymiskäsittelyyn keväällä 2018 sen jälkeen kun yleiskaava 2029 -luonnos on hyväksytty.</p>
<p>Yhdenvertaisuussuunnitelma</p>	<p>Yhdenvertaisuussuunnitelma on viranomaisen tai muun organisaation tekemä suunnitelma siitä, kuinka se työnantajana ja omassa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäisee sekä puuttuu syrjintään.</p>	<p>2015-2017</p>
<p>Yleiskaava</p>	<p>Yleiskaavan laatiminen ja ajan tasalla pitäminen perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin. Yleiskaavalla ohjataan yleispiirteisesti kaupungin yhdyskuntarakennetta ja maankäyttöä sekä sovitetaan yhteen eri toimintoja. Yleiskaavassa esitetään tavoitellun kehityksen periaatteet ja osoitetaan tarpeelliset alueet yksityiskohdallisen kaavoituksen ja muun suunnittelun sekä rakentamisen ja muun maankäytön perustaksi.</p>	<p>Yleiskaava 2020: 2004-Yleiskaava 2029 on valmis-teilla. Tavoitteena on, että kaupunginvaltuusto voi hyväksyä sen hyväksyä sen vuonna 2020.</p>
<p>Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma</p>	<p>Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman yhteisessä osassa määritellään ympäristöterveydenhuollon valvonnan yleiset ja yhteiset periaatteet. Lisäksi ohjelmassa ovat omina osioinaan toimialakohtaiset ohjelmat, joissa kuvataan kyseisen toimialan valvonnan erityispiirteet.</p>	<p>2015–2019</p>